

Kultuur

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

№ 49

7. DETSEMBRIL

1929

Saavutus!

Lugupeetud tarvitajaskond!

Rõõmuga võime Teile teatada, et meie tehastes Tallinnas, Pirita teel 6-b, on nüüd käimas uus, moodne tööstusseade. Tubaka toimetab edasi ja ajab kohevile õhusurvemasin, kuna eriline imeja ta puhastab nii **tolmust kui ka teistest, tervisele kahjulikkudest lisandustest ning pisielukatest.**

See seade on esimene Eestis. Üldse osutub ta viimaseks tehniliseks ja teaduslikuks saavutuseks meieaegses tubakatööstuses.

Meie võime julgesti tõendada, et meie seni juba üldtunnustatud võistluseta head tubakasaadused on üldmainitud moodsaima uuendusseade tõttu omaduselt veelgi paranenud ja esinevad oma suurepärase maitse läbi.

A.-S. „Laferme“, Tallinn.

Riigikaitse muredest.

„Sõdur’ile“ kirjutanud kindral J. Tõrvand
Kaitsevägede staabi ülem.

VII.

Moraalsetest jõududest riigikaitseks.

Üldiselt on tuntud Napoleoni arvamine, et sõjas iga ettevõtte edu oleneb $\frac{3}{4}$ osas moraalsest ja $\frac{1}{4}$ osas materjaalsest küljest. Sama on ühel või teisel viisil väljendatud kõik suured väejuhid, kes ühtlasi on olnud ka suurteks inimeste tundjateks.

Tänapäeva materjaalse külje rikkuse ja võimsuse juures tulevad siiski kuulda-vale häälled, mis nagu püüaksid tähendada $\frac{3}{4}$ ja $\frac{1}{4}$ ümber hinnata ja nimelt materjaalse külje kasuks. Jättes kõrvale juurdlemise, kui võrt õigus oli möödunud aegade suurte väejuhtidel ning kui võrt põhjendatud võivad olla nende arvamiste revideerijad, vaatleme lühidalt, kuid hinnatakse moraalseid jõude tänapäev ametlikult, suurtes ja väikeses riikides eraldi. Selle juures vaatleme moraalsel külge mitte ainult lahingu, vaid üldse sõja ja riigikaitse seisukohalt.

Inglise välimäärustik ütleb, et sõda on politika viimane abinõu, mille varal riik, olles kasutanud ära kõik rahulikud teed, sunnib vastast alistuma. Sõja eesmärgiks on: riigi (rahva) au, huvide või olemasolu kaitse. Relvastatud jõud on selleks vahendiks, mille läbi sarnastel juhtudel toetatakse või teostatakse rahvuspolitiika. Ja selle vahendi väärtuslikumaks osaks loeb määrustik **moraalse külje**. „Edu sõjas oleb rohkem moraalsetest kui füüsilistest (materjaalsetest) jõududest. Ei arv, ei relvastus, ei varustus, ei osavus ei suuda täita mehisuse, energia, otsustamisvõime ja julge pealetungi iha puudust. See viimane tugineb r a h v a v a n k u m a t u

võidutahtele. Seepärast on moraalse külje arendamine esimeseks ülesandeks relvastatud jõudude ettevalmistamisel“ (s. o. — rahuaja töös).

Sõnades teisiti, kuid sisult samasuguselt hindab moraalseid jõude Vene uus välimäärustik (1929. a.). Otsida lahingut ja tegutseda aktiivselt — nõuab see määrustik Vene vägedelt. Otsustav pealetung ja katkestamata intensiivne jälitamine annab tagajärjeks vaenuliste jõudude täieliku hävitamise (ajalehtede andmetel on punased väed Mandshuurias sarnase teguviisi omaks võtnud).

Üldiselt, kõikide suurte riikide nii rahva hulki kui ka sõjalisi jõude püütakse kasvatada sõjakorras moraalselt tugevateks ning arusaamises, et **vaid pealetungi-sõjaga saab lõplikult murda vastase tahet**. Sõjateaduslikult ja ka psühholoogiliselt on see õige. Kaitse võib kurnata vastast, kuid ialgi ei anna võitu. Sõja lõpp (või rahu) tuleb siin üldise olukorra sunnil (nagu oli seda Vabadussõja lõppedes).

Nüüd vaatleme, kuidas hindab Šveitsi kui väikeriigi välimäärustik moraalsel külge ja kuidas saab ta aru riigikaitsest.

Sissejuhatuses kriipsutatakse alla, et juhtide ja väeosade **vaim ja süda on määrava tähtsusega igasuguse relvastustehnika ja olukorra juures**.

Šveitsi riigikaitse korraldus on määratud ainult iseseisvuse kaitseks. Sõjapidamine seepärast olevat vaid kallaletungiga tagasitõrjumine. Selle juures pannakse lootus kõigepealt oma **enda sõjalistele jõududele**. Ka neutraliteedi pidamine olevat vaid siis tagajärjekas, kui käepärast küllaldased sõjalised jõud.

Mida tublim sõjavägi, seda parem saavad olema riigi (maa) seisukoht igal juhul. Riigikaitse nõudvat sõjaväge, mis hästi liikuv, pealetungis (mõeldud vaenlase väljaviskamine riigipiiridest) kiire ja otsustav, kaitset siitke ja truu. Mitte ainult sõjavägi, vaid kogu rahvas pidavat valmis olema otsustavaks võitluseks ja olema teadlik sõja ohtudes ja kannatustes. Vastastikune usaldus ja abistamine olevat kõikide kohus. Kes sõjaväe seljataguses meelekindlusetust üles näitab ja kaasa aitab paanika tekkimisele (teisiti — meeoleu langusele) — olevat argpüks. Kaotused ja kahjud vaenlase lennuväe poolt sõjalgusest peale panevat proovile rahva meelekindluse. Samuti pidavat rahvas võtma kui tõsiasja, et pika piiri ja väikeste kaitsejõudude juures osutub esialgu möödapääsematuks territooriumi kaotus. Iga mees pidavat olukorra saladust hoidma, s. o. — vaikima, aga mitte kõnelema. Sveitsi enda ja teiste väikeste rahvaste ajalugu tõendavat, et ka näiliselt lootusetu võitlus siiski oma eesmärgi taotleb: päästetud au ja võidetud lugupidamise läbi kaitsvat ka sõja kaotanud rahvas oma vabadust paremini, kui häbistava alistumisega.

Võitlus lõpuni ja isamaa armastus ei võivat paljasteks sõnadeks olla, vaid pidavat end tegudes väljendama. Kui seljataga on rahvas, kes otsustanud kanda nälga, kannatusi ja hädaohtusid, siis võivat sõjavägi Sveitsi antiik-iseseisvuse alles hoida.

Siin näeme tüübilist mõttekäiku riigikaitse küsimuses tänapäeva kultuuriliste väikeriikide juures. Sveits tahab end vaid kaitsta, kuid — viimseni. Ta nõuab ohvrimeelsust ja enesesalgamist kogu rahvalt. Ta loodab teostada kaitset oma jõududega. Häbistavast alistumisest ei tohi olla juttugi. Kuid samuti pole juttugi mingisugusest võimalikust agressiivsusest naabrite (või üldse võistlejate) suhtes, nagu nägime seda suurriikide riigikaitse ideoloogias.

Sveitsi riigikaitse ideoloogia sobib väga hästi ka meile. Ja teisiti ei võigi olla, sest ka meie kindel tahtmine on — elada rahu oma naabritega. Kuid ei või olla ka mingit kahtlust, et rõhuv enamus meie rahvast omab sügava äratundmise riigikaitse vajadusest. See äratundmine on kategooriliselt väljendatud kaitseväge teenistusseaduses (§ 1), ning eriti kaitseväge „sisemäärustikus“, kus loeme: „Rah-

va vabadus ja riiklik iseseisvus vajab kindlat ja alalist valvsat kaitset. See on eriti tarvilik meie riigi geograafilise asendi tõttu. Riigikaitse teostamine on iga kodaniku kõrgeim ja austavaim, kuid ühtlasi raskeim kohus, kusjuures tuleb pidada meeles, et kõigepealt peame lootma oma jõu peale.“ „Eesti vabariigi sõjalist kaitset teostab alaline kaitsevägi, kui kindlaim ja meie oludes otstarbekohasem riigikaitse organ.“ „I s a m a - a r m a s t u s on alus, millele tugeb kaitseväge sise- mine side, riigiustavus ja kohusetruudus.“ Sama kõrgelt hindab määrustik ka r a h v u s t u n n e t, ilma milleta ei saa olla tõsist isamaa-armastust. Määrustik kõneleb ka tervest reast moraalsest omadustest, mida vajab kaitseväge, et täita rahva lootusi riigikaitse alal.

Kuid meie kaitsevägi on „veri rahva verest, ja liha rahva lihast“. Kui tahame, et kaitsevägi oleks moraalselt tugev (terve), peab kogu rahvas võtma omaks, et riigikaitse nõuab tegusid, aga mitte sõnu, et võitlus lõpuni päästab meie au ja toob lugupidamist teistelt kultuurrahvastelt, et alistumine vägivallale on häbistav. Kui kogu meie rahvas asub sarnasel seisukohal, siis on kaitseväge moraalsed jõud vankumatud ka kõige raskemates võitlustes ja kaitsevägi suudab hoida Eesti n o o r t i s e s e i s v u s t.

Kokkuvõetult võime kriipsutada alla, et tänapäeval hinnatakse moraalseid jõude väga kõrgelt, asetades neid nagu varemgi esikohale teiste jõudude seas. Kas nad teevad $\frac{3}{4}$, vähe väiksema või suurema murdarvu üldisest jõudude komplektist, pole tähtis. Kas ei kohusta see siis meid erilisel kasvatama ja arendama otse moraalseid jõude, meeletades seejuures, et rahvas ja tema kaitsevägi on lahutamatu üks, nagu seda on kõikjal, kus eksisteerivad rahvuslikud armeed? K a s v a t a m a ja a r e n d a m a — sest moraalsed jõud ei ole taevamanna ja neid jõude ei saa ka osta, nagu võime seda teha iga liiki materjaalsete abinõudega. **Moraalsete jõudude kasvatamine ja arendamine on põlvest põlve ulatuv püsiv ja sihikindel protsess**, misjuures selle protsessi üldise sihi ja ka tema praktilise käsituse määrab rahvas ise — rahva enda poolt antavate seaduste abil ja rahva poolt valitud valitsusvõimude a s j a k o h a s e tegevusega.

Oletades, et meie kõik asume ühisel seisukohal moraalsete jõudude hindamisel riigikaitse töös, võiks esitada küsimuse —

missugune peaks olema nende jõudude kasvatamise ja arendamise protsessi üldine skeem, et mobiliseeritud kaitseväge koosneks tõelistest sõduritest, aga mitte argliikkudest kõhklejatest. Edaspidi püüan „joonistada“ seda skeemi, kuid enim peatun vähe seejuures, missugune psühholoogia valitseb sõjas, eriti lahingus ja üldse seal, kus varitsemas surmahädaoht ja kus inimene peab hävitama inimest, et mitte olla ise hävitatud, mis kaasa tooks ka hävinemise riigile.

Iga sõdur — olgu reamees või ohvitser — on elav inimene. Tema mõistus ja tundeilm on tingitud kõigepealt sellest, et igas elavas olekus pesitseb võimas enese alalhoidmise instinkt. Kuid mõistust ja tundeid mõjutavad ka need vaated ja arusaamised, mis valitsemas teatud rahva juures teatud ajajärgul ja teatud ühiskondlise korra juures. Vastavalt üldiselt mõjule pääsenud teekspidamistele korraldab iga inimene oma suhtumist ligemisse, ühiskonda, riiki ja lõppeks — suhtumist iseendasse. Tänapäeva kultuurilise ühiskonna liige omab nende teekspidamiste kohase südametunnistuse, seesmise vaimlise mina, kes kord keelab, kord käsib, kord sunnib vaikimisele instinktid ja tunded. Vaimline mina on igal meist nii-öelda „diktaatoriks“, kelle tegevus väljendub selles, et inimene valitseb enda üle. Mida tugevam on „diktaator“, seda kergemini painutub ta alla tundeilma ja siin ka enesealalhoidmise instinkti.

Meie põlv on veel rikas inimestest, kes võtnud osa lahingutest. Nad võivad jutustada, mis tähendab surmale vastu minna. Surra ei taha keegi. Ja kui meie võime siiski kõnelda surmapõlgusest, siis peame sellest saama aru nii, et sõdureid viib edasi, — läbi viiguva tina ja terase, läbi lämmastava gaasipilve, — nende mõistus ja süda, mis arendatud ja kasvatatud vastavalt lahingvaidustele. Surmapõlgus on mõistelt sama, mis valmisolek ennast vajaduse korral ohverdada. Kriipsutan alla — vajaduse korral, sest igal ohvril peab olema mõte. Kui seda pole, on raske nõuda, et sõdur läheks vastu surmale. Kuid sõdur peab lahingus valmis olema ka surmama (vastast). Halastamatult ja järelmõtle mata. Kui Narva all detsembris 1919. a. punaste massid tormasid meie traattõkke ette, siis põlnud aeg ega koht filosoferimiseks, kas on inimlik niita pu-

Kaitsevägede staabi 12-da aastapäeva puhul

6. detsembril 1929.

Kindral J. TÕRVAND
Kaitsevägede staabi ülem.

naseid maha kuulipildujate tulega. Vaid niideti. Poleks seda tehtud, oleks meie kodumaa saatus hoopis kurvem olnud. Samuti põlnud aeg mõtlemiseks ja kaaluniseks 1. detsembril 1924. a. Siis oli vaja tegusid, hävitades neid, kes tahtsid hävitada riiki.

Kodumaa, isamaa — see annab mõtte endaohverdamisele. Õnnetud on inimene, kes kaotanud oma kodumaa, mis juhtub harilikult siis, kui raskel tunnil jäetakse kodu kaitseta.

Iga kultuur-inimene armastab oma isamaad. Tugev rahvustunne muudab selle armastuse lõõmavaks leegiiks, mis kustub vaid siis, kui vaibub surmale süda. Arvan, et neid endastmõistetavaid asju pole vaja hakata tõendama.

Isamaa-armastus ja rahvustunne loovad aluse kõige sügavamale kohusetundele. Kokku on need kolm lahingus lähtealuseks igale teadli-

kule kangelasteole, olgu siis surmani truul kaitsel või hulljulgel kallaletungil. Need kõrgemad tunded sunnivad vaikimisele endaalalhoidmise instinkti ja ka kõik teised lahingmoraali seisukohalt negatiivsed tunded. „Abilistena“ nimetatud kolmele on rida teisi positiivseid hingelisi elemente, nagu häbitunne, kui arg oled, seltsimehelikkus, distsipliini-tunne, mõnikord ka auahnus jne. Viiks kaugele siin hakata hindama, mis ulatuses need elemendid „abilistena“ teatud osa etendavad. Samuti ei saa siin pikemalt käsitada, kuidas mõjub sõduri hingele nälg, janu, väsimus, külm, mustus jne., mis ühel või teisel määral igas sõjas möödapääsmatud. Võib vaid märkida, et pikapeale kõik see teeb inimese tuimaks, ükskõikseks, rõhutuks, mis sageli annab sõdurile väliselt kahetsusväärse ilme. Kaob elurõõm. Inimesed käivad ringi süngete, „enesesse läinud“ nägudega. Kuid tubli moraaliga sõdur saab kõikidest raskustest üle rõõmsa meelega, eriti siis, kui teab, et ka seljataga sõja raskusi kantakse stoiliselt, kindla, vankumata tahtega vastu seista lõpuni.

Sõduri hingelise seisukorra peale avaldavad suurt mõju ka mured nende eest, kes rahuajal olid tema hoolealused (naine, lapsed, vennad-õed, vanakesed-vanemad). On sõduril kindel teadmine, et juhul, kui ta langeb, töövõimetud omaksed ei jää saatuse hooleks — siis on mured väikesed, on kergem valmis olla endaohverdamiseks. Samuti juhul, kui sõdur sandina (vigasena) koju tuleb: ta peab teadma, et ei osutu mingisuguseks tüütavaks „riisuks“, ja et tema eest ühiskond (riik), hoolitseb inimvääriiselt.

Katsugem end hetkeks kujutada sõdurina, kes seisab vaenlasega silm-silma vastu, või tema relvade hävitava mõju all oma ülesandeid peab täitma. Me tunneksimine siis umbes järgmist: surra ei taha, sest oleme sündinud selleks, et elada, elust ja tööst rõõmu tunda; kuid peame surmale valmis olema — seda tunneme kui kodanikud ja seda nõuab meilt meie eneste poolt loodud riiklik kord; me võime seesmiselt sõda kui sarnast eitada ja hukka mõista, kuid oleme siiski sõdurid ja peame halastamatult hävitama inimesi teiselt (vaenuliselt) poolt; meie oleme juba palju kannatanud sõjaraskuste all — küll hingeliselt, küll füüsiliselt, kuid oleme kohustatud neist üle saama, et mitte muutuda kahjulikuks oma kõhkleemisega ja argusega; meie silmade ette kerkivad kojujäänute

kallid kujud, me ei tahaks neist lahkuda, kuid surm ei küsi sellest. Me ei taha olla haavatud, sest näeme ringi oma seltsilisi, kes valukrampides poris, mudas, vihma, külma või kõrvetava päikese käes raskesti kannatavad, kelle hoiged või vaikselt voolavad pisarad haaravad kinni südamest. Sageli tunneme juba lagunevate laipade lõhna, mis kui masendav mürk tungib hingesse ja mõistusesse. Kogu selles olukorras oleme kohustatud jääma kangelaseks, kes oma kodaniku-kohust täidab lõpuni. Kas pole siis sõduri hingeelu lahingus suurim drama, kus peavad võidule pääsema need tunded, mis istutatud inimesse kuuluvuse läbi teatud riiki, rahvusse? Indiviidum, isik kõigi temasse ainuüksi puutuvate tunnete ja huidega tõrjutakse tahaplaanile. Vähemalt nii peab olema, kui kõneleme sõjariistus jõududest, millised moraalselt terved.

Nagu nägime, hinnatakse moraalset külge riigikaitse teostamisel kõikjal väga kõrgelt. Samuti kriipsutasin alla, et üks või teine moraal on kestva kasvatusliku protsessi saadus. Nüüd võiksime märkida selle protsessi skeemi.

Kui tahame tugevat moraali sõjaväes, peab olema tugev moraal rahvas endas. Siit vajadus, et kogu meie ühiskond — vanad ja noored, vahet tegemata elukutselt — seesmiselt ära tunneksid vajadust riigikaitseks valmis olla, võideldes lõpuni. Olukord, mis ümbritseb täiskasvanuid nende igapäevases tegevuses, peab süvendama neis isamaa-armastust, kohusetruudust ja lugupidamist meie riigi vastu. Internatsionalism ja kosmopolitism — ei tohi olla meie juhtivateks ideedeks, kuid samal ajal peame otsima heatahtlikku koostööd teiste rahvastega, eriti naabritega. Kodu, kool ja ühiskond peavad mõjutama kasvavat noorsugu sarnaselt, et ta näeks kõrgeid eeskujusid riigi ja rahva teenimisel. On vaja noortesse kaljulikult asetada teadmist, et kodumaata inimene on õnnetu õnnetumata, et parem surra kui autult alistuda vägivallale. Rahvahulkasid psühholoogiliselt valmistada ette enesekaitsele on kogu riikliku ja ühiskondliku korralduse tähtsamaid ülesandeid ja riigikaitse suuremaid muresid. Lühikeste teenistusaegade juures ei suuda kaitseväge kodanikke kasvatada ümber. Ta võib kogu oma organisatsiooniga ja iseäraldustega juba olemasolevat materjali vaid karastada. Kui tuleb see materjal pragude ja lõhedega, mis võib

tingitud olla meie ühiskonna killunemisest (eriti maailmavaateliselt), siis on raske neid kaitsevääs kõrvaldada. Mobilisatsioon korral võivad need praod kujuneda kuristikkudeks, millesse hukkub riik. Selle ärahoidmiseks on vaja kõikide vastutavate poliitiliste tegelaste ühist tööd, meeles-

tades, et meie oludes just moraalsel jõududel on eriti mõjuv osa. Edaspidi käsitan mõningaid praktilisi küsimusi moraalsete jõudude kasvatamise ja arendamise alal.

Tallinn, 30. novembril 1929. a.

KAKSTEIST AASTAT SOOME ISESEISVUST.

6. detsembril pühitses meie vennasrahvas Soome oma iseseisvuse 12. hällipäeva.

Soome vabadusvõitluse eelsündmused olid aastakümnete jooksul eeskujuks ja äratuseks meie tõusvale rahvuslikule liikumisele. Siis, kui Eestit alles paelus läbipaistmatu provintsilikkus, loodi Soome rahvusliku võitluse eepos. 1901. aastal teostus Soomes suurepärase rahvusliku solidaarsuse demonstratsioon. Soomlasi kutsuti Vene väeosadesse pärast vana ja kuulsusrikka sõjaväeorganisatsiooni lammutamist. 25.000 nekruti asemel ilmus ainult 10.000. Millist heroismi vajas niisugune vastupanu, sellest on õige ettekujutus ainult neil, kel on tulnud endil sattuda Vene karmi sõjamasina rataste alla. Soomes leidis ainumas nekrutite aastakäigus 15.000 kangelast, kes olid seaduslikkuse põhimõtte pärast valmis raskema karistuse alla langema, vintsutusi kannatama, milliste kõrval kahvatuvad ükskõik millise aktiivse sõjalise võitluse raskused. Sest ajast saadik teati ka väljaspool Soomet, et selle maa tagasihoidlik, kuid oma õiguste eest seisev rahvas on tarbekorral valmis oma viimast jõudu välja panna enda eluõiguste kaitseks.

See varakult ilmsiks tulnud aktiivsus oma õiguste kaitsmisel ongi jäänud Soome vabadusvõitluse väljapaistvamaks jooneks. Tänu temale ei jäänud kasutamata ükski vastase nõrgestamise võimalus. Nii andis 1901. aasta nekrutite demonstratsioon tulemusena tsaari loobumise, kuigi ainult ajutise ja ebatäieliku 1901. aasta seadusevastasest väeteenistuse uuendusest. 1905. aasta toob Soomele demokraatliku põhiseaduse, mis riigi keskasutisi võitluses Venega tunduvalt kõvendab. Põhiseaduslikul alusel peetud võitlus kestab raugemata energiaga kuni Maailmasõjani, mille mõjutusel laialised Soome kihid esmakordselt astusid aktiivse

sõjalise võitluse tee. Soomlaste osavõtt sakslaste poolel ei osutunud asjatuks, nagu seda alul arvasid sündmuste liig kained kaaluljad. Iseseisvusvõitluse kaadrid valmisid Euroopa paremate instruktorite juhatusel õigeks ajaks, et osa võtta 1918. aasta kibedatest võitlustest. Soome valgekaardi käsi oleks käinud märksa halvemini, kui Vaasas poleks õigel ajal maandunud Saksast tulnud jäägrid.

Minister A. Vuorimaa
Soome saadik Eestis.

1917. aasta veebruarirevolutsioon tõi Soome saatusesse pöörde, mis oli kaasagne ja võrdne pöördele Eesti saatuses.

Esiailgu püüti saavutada Soome seadusandliste asutiste rippumatust, s. o. enne 1899. aastat maksnud korda. See

õnnestus Ajutise Valitsuse määruse väljaandmisega 20. märtsist 1917. Kuid juba hakkasid silma paistma Vene kolossi savised jalad. Täieliku iseseisvuse võitmine ei tundunud enam kättesaamatu paleusena. Aprillis järgnesid sotsiaaldemokraatliku maapäeva esimehe Manneri ja samuti sotsiaaldemokraatliku peaministri

Kindral A. Sihvo

Soome kaitseväge juhataja.

Tokoi tuntud esinemised. 18. juulil tunnistas maapäev end Soome suveräänse seadusandliku asutisena, ühtlasi määrates, et see otsus astub jõusse ilma Vene valitsuse heakskiitmiseta. Kuid viimane pidas end veel küllalt tugevaks, et võitluskinnast üles tõsta. Mässuline maapäev saadeti laiali, 1. ja 2. oktoobril valiti uus. Sotsiaaldemokraadid, Vene demokraatiast pettunud, lootsid nüüd enamikus Vene enamlaste peale, kuna kodanlus leidis aja lõplikult võitluseks tulnud olevat. Sellest järgnenud poliitiline lõhestumine tõi, eriti siis, kui pooled hakkasid koguma jõude sõjaliseks võitluseks, suure osa sotsiaaldemokraatide täieliku eemaldumist. Maapäevast jäi järgi tema

kodanline pool. Sellele toetudes, viis 26. novembril valitsuse moodustanud Svinhufvud 6. detsembril läbi iseseisvuse deklaratsiooni ning selle tunnustamise Saksa, Rootsi ja isegi Nõukogude Valitsuse poolt. Vene poolt anti see nähtavasti lootuses, et Soome peagi muutub nõukogude vabariigiks.

See lootus oli rajatud üsna reaalsele eeldustele. Juba 20. jaanuaril alustas punakaart, keda venelased olid varustanud, oma saatusliku mässu. 28. langes pealinn tema kätte. Alles märtsi keskpaigas suutis vastujõudusid kogunud Mannerheim alata oma suurt pealetungi Kesk-Soomest. 12. aprillil langes pealinn Hangõs maabunud sakslaste kätte. Järgnesid Tampere, Lahti, Viipuri verised lahingud ja Soome lõplik puhastamine vaenulikust ollusest. 16. mail marssis valgekaart pidulikult pealinna. Soome vabadusvõitluse finaali sündis juba Eesti lahinguväljadel, kus Soome osavõtt mõjus tugevalt, võib olla otsustavalt kaasa meiegi vabadusvõitluse õnnelikule pöördele.

Paistab Soome vabadusvõitluses ühelt poolt silma suurem aktiivsus, rohkearvulise löögiolluse olemasolu, siis tuleb teiselt poolt ilmsiks maa ja rahva palju suurem sotsiaalne ja poliitiline differentseerumine. 1918. aastal olid Soomes teraval kujul esindatud kõik voolud äärmisest kommunismist monarhismini.

Niisugusest lõhestumisest tekkivat hädaohtu on möödunud 12 aasta rahulik riiklik areng suutnud lõplikult eemaldada. Poliitilisest ja ühiskondlikust elust on aegamööda lahkunud 1918. aastast tuntud kibedus, teravused on silutud ja ühiskondlikud vastolud energilises isamaalikus ehitustöös tunduvalt vähenenud. Tööliskond pole isoleeritud, vaid võtab aktiivselt osa riigi saatuse määramisest, esinedes 1926.—27. a. oma iseseisva valitsusega. Rahvuslik eneseteadvus, kõrge kultuuriline tasapind ning lugupidamine maa põhiseaduslikust korraldusest, mis oli Soome rahvusliku aktiivsuse põhjuseks, osutus tähtsaks lepitavaks teguriks ka 1918. aasta raskete haavade parandamisel.

Sama tegur oli mõõduandev ka Soome kaitseüsteemi kujundamisel. Moodsa kaitseväge kõrval on selle peajõuks tugev ja hästiorganiseeritud kaitseliit (110.000 kaitseliitlast ja 50.000 lottat), mille tegevus ja arenemine põhjeneb, nagu iga vabatahtliku organisatsiooni juures, ainult kodanikkude kohusetundel. Meil kõigil

on teada, kui palju õhutust oleme saanud nii Vabariigi algupäevil kui ka hiljem, just sellelt omaalgatuse ja omaabi organisatsioonilt.

Tihedad kokkupuuted, vastastikune arusaamine ja sõbralik koostöö Eesti ja Soome kaitseväe juhtiva koosseisu vahele tekitab soovi veel laialisema kontakti järgi. Rahvusriikide ja rahvusarmeede ajal, kus kaitseväe „moraal“ on kujunenud osaks rahva „moraalist“, eeldab kontakt, eeldab isegi eeskuju võtmine laialisemat osakssaamist neist eeldustest, mis naaberriigi rahva vaimlisi eriomadusi on põhjustanud. Meie kultuurorientatsiooni küsimustes valitseb ikka veel selgusetus. Tartu ülikooli möödunud juubelipidustused näitasid küll rõõmustavat arengut üldkultuurilikkuse poole, kuid näitasid ühtlasi ka teatavat võõrdumist Soome kultuuriallikatest. Ülikooli avamisele järgnenud aastail oli Eesti kontakt Soome kultuurilmaga Tartus töötajate Soome professorite kaudu tihedam kui praegu. Seda peab tõsiselt kahtsema. Elavamaks kujunenud Soome turistlik liikumine Eestis — samuti üks tähtsamatest tururistest mõlema rahva vahel — ei suuda ometi asendada rahva vaimliste juhtide väärtuslikke ja sisukaid kokkupuuteid.

Saates Soome kaitseväele südamlikke tervitusi, soojemaid õnnitlusi ja paremaid soovide tema kodu 12. aastapäeva puhul, loodab Eesti kaitseväge ka tulevikus jääda endisesse sõprusvahetorda vennasrahva

Kolonel K. Valenius

Soome kindralstaabi ülem.

kaitseorganiga, peegeldades seega Eesti rahva sooja poolehoidu vennasrahvale, tema individualistlikule kultuurile ja rahvuslikule aktiivsusele. — e. —

4. Eesti Rahvaväe polk — 4. üksik jal. pataljon. 12. aastapäeva puhul.

6. detsembril 1929. a. moodus 12 aastat 4. Eesti Rahvaväe polgu asutamise päevast. 4. polk, mille järeltulijaks on 4. üksik jalaväe pataljon, on üks vanematest väeosadest Eesti kaitseväes, ühtlasi ka väeosa, mis esimesena Vabadussõjas vaenlasega Narva piiril lahingusse astus.

Ei ole sel puhul üleliigne heita pilku sellele olukorrale, kus loodi 4. polk ja polgu lahingtegevusele Vabadussõjas.

4. polgu vormeerimist alustati Rakveres 6. detsembril 1917. a. Esimeseks rü-

gemendi ülemaks ja seega ka polgu vormeerijaks oli kapten **V a h t r a m ä e**.

Polgu eluiga esmakordselt ei olnud pikk, sest 5. aprillil 1918. a. saadeti ta okupatsiooni võimude poolt laiali. Kuid siiski selle lühikese aja jooksul suutis polk kasu tuua ja abi anda Virumaale, takistades Eestimaalt taganevate vene väeosade rüüstamisi ja röövimisi. Samuti aitas polk pärast iseseisvuse väljakuulutamist Rakvere linna ja selle ümbrust venelastest ja eesti enamlastest puhastada.

Kolonel Hendrik Vahtramäe

4. Eesti Rahvaväe polgu ülem 6 XII 1917 —
5. IV 1918.

Kui novembris 1918. a. Eestile idast uus hädaoht lähenes, otsustas Ajutine Valitsus 16. XI. rahvaväe kokku kutsuda ja seekord määrati 4. polgu asukohaks Narva.

21. novembril jõuab kolonel Seimann, kes oli määratud polgu ülemaks, ühes kolme ohvitseriga Narva ja alustab uuesti polgu vormeerimist.

Vähehaaval ilmub kohale ohvitseri, rahvaväelasi ja kaitseleitlasi. Vabadussõja alguks oli 4. polgu koosseisus 83 ohvitseri, 253 rahvaväelast ja 162 kaitseleitlast.

Relvade puuduse ja varustuse puudulikkuse tõttu oli polgu lahingujõud võrdlemisi piiratud: nii ei jatkunud kõigile püüsse, laskemoona oli vähe, riietus oli kehv — see, millega kodust välja tuldi, — toiduainete saamine kohapeal oli suurte raskustega seotud jne.

Juba 27. novembril asuvad polgu osad sakslaste kõrval Narva idaserval kaitsepositsioonil.

28. novembril kell 0530 alustasid punased suuremate jõududega pealetungi Narvale. See pealetung löödi sakslaste toetusel tagasi.

Samal päeval lahkuvad sakslased Narvast ja polk jääb üksipäini kaitsma Narvat. Öhtu eel selgub aga, et venelased on Narva-Jõesuus 700-mehelise dessandi

maale saatnud, kes liikudes Mereküla suunas meie seljatagust teed ära tahab lõigata. Sellepärast annab kohalejõudnud diviisiülema käsu Narva maha jätta ja taanduda Repniku-Auveere joonele.

Kell 1800 lahkub 4. polk Narvast. Temaga ühinesid ka kaitseleit ja põgenejad linnast.

Peeterristi kiriku juures on juba Narva-Jõesuust maale saadetud madruste salk ees ja polgu osadel tuleb jõuga teed puhastada. Hilja öösi jõudis polk Repniku mõisa, kuhu ka jäi ööbima.

Narva vallutamiseega oli sõda tõsiasjaks saanud.

Polgu seisukord oli raske. Polk pidi ennast vormeerima ja samal ajal üksikutest väljaõpetamata kooliõpilastest ja kaitseleitlastest koosnevate ning korraldamata jõududega võitlust pidama enamlaste relvastatud salkadega. Ennastsalgavalt ja kohusetruult kandis polk tema peale pandud koormat. Pidades vaenlasega võitlust ja samm-sammult vaenlase ülevõimu all taandudes võimaldas ta Vabariigi valitsemise apraadi loomist, läbi viia mobilisatsiooni, luua ja korraldada kaitseväge ning otsida abiväge väljastpoolt. Oma vastupanuga pidas ta kinni enamlaste punase laine, kasutades peatusteks kõiki looduslikke tõkkeid, vaenlase pealetungi halvamiseks, niisutas niisugusel tegevusel sagedasti kodumaa pinda oma verega.

Sellel raskel perioodil ei piirdunud polk mitte ainult passivse kaitsega vaid võttis sagedasti ette ka pealetunge ja saavutas edu. Kuid 10—20 km rinde kaitsel 200—300 mehega oli võimalus sulguda ainult suuremaid teid; läbimurrete ja metsadest ning vähemaid teid mööda läbitulnud vaenlase osade likvideerimiseks puudusid varud. Peale selle olid polgu osad alalise valvelolekuga vahipostidel ja lahingus viimase võimaluseni väsinud. Puhata sai ainult siis, kui taanduti vaenlasest korruga kaugemale.

Sellega on ka seletatav, miks vaenlane alati meie seljatagust ähvardas ja polk taanduma oli sunnitud.

Nii tegi polk läib raske ja vaevarikka taandumistee Narvast Valklani.

Siis tuli pööre Vabadussõjas ja 4. polk läks esimesel võimalusel suure hooga pealetungile.

4. polgu koosseis suure-pealetungi algul 6. jaanuaril 1919 oli 91 ohvitseri, 237 täälki, 33 ratsanikku, 12 kuulip. ja 4 kerget toru.

4. polk Narva kaitsel.

Pärast Narva vallutamist meie vägede poolt oli polgul võimalus enese vormeerimist jatakata. Täni oli polgus ainult üks pataljon, kuna nüüd ka II pataljoni vormeerimisele asuti. II pataljoni ülemaks määratakse kapten **V e n d e**.

23. jaanuarist kuni 13. veebruarini viibib I pataljon Mustajõe raionis ratsa polgu ülema käsutuses. Vaenlane on selles raionis väga aktiivne ja pataljon lööb sagedasti punastega lahinguid, võtab vange ja saab ka igasugust muud sõjasaaki.

28. veebruaril vahetab 4. polk Narva eelsetel positsioonidel 5. rügemendi ja asub kaitsel: I pataljon Jamburgi maanteest (s. a.) kuni Piimaninani (v. a.) ja II pataljon Jamburgi maanteest kuni Popovka küalani (s. a.).

I pataljoni ülem, kapten **L i i v a k**, määratakse polgu ülema abiks kuna pataljoni ülemaks jääb kapten **S t e i n m a n n**.

Sagedasti pommitab vaenlane Narva linna ja punased kordavad pealetungi katseid. Kaunis ägedateks kujunevad lahingud üksikute lähtekohtade pärast, nagu Lilienbachi mõis ja Pljussa sild, kuid alati liiuakse siingi vaenlane tagasi.

13. maist alates tungis Põhja-korpus edukalt edasi; seega nihkus rinne Narvast kaugemale. Polk võis jälle kergemalt hingata, lahingutes saadud haavu parandada, ennast korraldada ja täiendada.

Juuni kuul vormeeritakse III pataljon. Viimase ülemaks määratakse kapten **K o c h**.

Põhja-korpus, mis vahepeal ennast juba Loode armeeks ümber oli nimetanud ja Petrogradi alla välja jõudnud, hakkas juulis punaste surve all tagasi nihkuma Eesti aladele. Kerkis uuesti esile Narva kaitses küsimus.

4. polk saadetakse **A n n e n s k a j a** — **D u b r o v k a** — **S a l a** — **K r i k o v o** joont kindlustama. Üksikud kompaniid juba 10. juulist.

Kui juuli lõpul Loode armee Jamburgi hakkas evakueerima, otsustati meie kaitses positsioon edasi nihutada ja 29. VII. asusid I ja II pataljon Jamburgi eelsele positsioonidele: I pataljon läänepoolsel Luugajõe kaldal **S e r j e ž i n o** mõisast kuni **Ž a b i n o** küalani, II pataljon **Ž a b i n o**st kuni **K r i k o v a n i**, III pataljon jäi Narva kontroll-joonele.

4. augustil vallutavad punased Jamburgi. Loode armee taganeb. Nende osad valguvad üksikult ja karjakaupa Narva poole, sünnitades palju muret ja sekeldusi 4. polgule.

Kolonel Aleksander Seimann

4. Eesti Rahvaväe polgu ülem 21. nov. 1918 — 1. detš. 1919.

4. polgule tehakse ülesandeks kaitsel asuda joonele: **K r i k o v o** — **K o š k i n o** — **S a l a** — **K a l m o t k a** — **P a d o g a** — **N o v o - P j a t n i t s k a j a** kuni **K r u t i k u** jõeni.

4.—9. augustini peab polk sellel joonel ägedaid lahinguid; mitmed külad käivad käest kätte.

10. augustil alustab vaenlane uut ja suuremat pealetungi. Murrab meie rinde **A l e k s a n d r o v s k a j a** **G o r k a** ja **P j a t n i t s k o e** juures 10. ja 12. kompaniide rindel läbi, sünnitades kompaniidele raskeid kaotusi.

12. kompaniis langes 4 ohvitseri ja 8 sõdurit, haavata said 36 sõdurit, 25 sõdurit langes vangi. 10. kompaniis langes kompanii ülem leitnant **T a n n**, lipnik **T i k k** ja 11 sõdurit; teadmata kadumuteks jäid 26 sõdurit.

Kaotused meie oludes väga suured. Kuid juba järgmisel päeval antakse vaenlasele sama II pataljoni poolt vastulöök ja võetakse endised seisukohad tagasi*).

*) Sellest vastulöögist võtsid osa ka 9. jalaväe rügemendi kaks kompaniid.

9. septembril Jamburgi all vahetatakse 4. rügement 9. rügemendi poolt ja viiakse Narva.

Võitlused Rabino—Globokoje järvede joonel ja Krasnaja Gorka operatsioonis.

Oktoobri alul asus polk järvede joonel, vahetades ära seal asuva 1. jal. polgu.

11. okt. algas Loode armee pealetungi Petrogradile. Ingeri polk ühes meie väeosadega liikusid samal ajal mööda mereäärt, et juhusel, kui Loode armee Petrogradi vallutab, siis meie vallutaks Krasnaja Gorka.

Petrogradi värvate all sai aga Loode armee lüüa. Tema rinne murdi läbi. Loode armee taganes, ilma et sellest oleks teatatud ingerlastele. Selle tagajärjel haarati ümber Ingeri polgu parem tiib ja tema, kandes suuri kaotusi, algas 26. okt. taandumist.

Seisukorda saadetakse päästma 4. polk. Viimane võttis endised seisukohad tagasi ja tungis isegi edasi, jõudes esiosadega Djalitsa küla, Novaja ja Gostilitsa mõisa joonel 2. novembril ja võib olla oleks veelgi kaugemale jõudnud, kui mitte Loode armee ei oleks alanud paanilist taandumist ja seega meie paremat tiiba paljastanud.

3. novembril algab ka 4. polk taandumist ja 9. novembril on ta endistel seisukohtadel — järvede joonel.

Vaenlane on Loode armee löömisest ja meie väeosade taandumisest tiivustatud ja surub järvede joonel tugevasti peale.

Võitlus Vabadussõja lõpukuudel.

15. XI. taandub 4. polk Luuga jõele Itova — Orlöi — Keikino — Kurovitsa — Priretšje joonel.

Vaenlane surub tugevasti peale tervel polgu rindel ja 24. XI. on polgu osad taandunud Orlöi — Feodorovka — Fitinka — Narovskij järve joonel. Sellelt kaitsejoonelt polk enam ei taandunud ja sinna jäi ta kuni sõja lõpuni.

Novembrikuu lõpul vaenlase poolt ettevõetud lõpmatutel pealetungidel ei olnud edu. Nende lõpusiht — Narva — jäi neile kättesaamata.

1. dets. 1919. määrati polgu ülemaks kapten Jakob Vende.

Detsembrikuu alul kordusid uuesti vaenlase pealetungid. Paljudel kordadel tormasid punased vihaselt suuremate jõudega 4. polgu kallale Orlöi—Feod-

rovka suunas, et Kuradimäge kätte saada ja Narva-Jõesuht välja jõuda, kuid kõik need rünnakud varisesid kokku. Nii jättis vaenlane Feodorovka ja Fitinka ründamisel 11. XII. meie traataia taha maha üle 200 surnu. Feodorovka küla saab vaenlase pommitamisel tugevasti kannatada.

Polgu seisukord oli äärmiselt raske. Tuli nädalate kaupa asuda metsa all, soodes, märjalt. Ilmad muutusid külmaks ja see tegi meeste elu raskeks. Kauemat aega olid mehed saunas käimata ja pesemata.

Kui 16. dets. Väaska juures vaenlane meie rinde läbi murdis, Samokrassi suunas edasi tungis, et Narva-Tallinna raudteele välja jõuda, oli meie vägede seisukord väga raske. Kuid rinde juhatuse poolt korraldatud vastulöögiga visati vaenlane uuesti üle Naroova. Ka sellest tähtsast vastulöögist võttis 4. polgu I pataljon osa.*)

Detsembri lõpul kordusid veel meeleheitlikud katsed rügemendi rinnet läbi murda, kuid ka need purunesid nagu eelmisedgi juba lahingutes karastatud rügemendi meeste visa vastupanu tõttu.

Lahingutegevus lõppes vaherahu maksimahakamisega 3. I. 1920. a. kell 10,30.

28. nov. 1918. a. kuni 3. jaan. 1920. a. võitles 4. polk meie kodumaa ja rahva eest. Astudes sellesse võitlusse oli ette näha, et see võitlus kujuneb raskeks ja nõuab palju ohvreid. Tuli pidada palju mittejõukohaseid ja raskeid lahinguid. Polgu sõjavanker veeres esimesel sõja perioodil Narvast Tallinna alla ja sealt tagasi Narva. Sõja teisel perioodil käis polgu lahingutee Narvast Luugajõeni, Petrogradi alla ja sealt tagasi Luugajõe joonel.

Pikal sõjateel varisesid manalasse 26 ohvitseri ja 166 sõdurit.

Vaadeldes langenute nimekirja, paistab eriliselt silma suur kaotuste %.

Vabadusriste on saanud 128 meest.

Tasuta maad on saanud 100 meest.

*) Öösi 14./15. XII. vahetas Scouts pataljoni 2 kompaniid rügemendi 1. ja 3. komp. Feodorovka liinilt, et viimastele võimalust anda Kudrukülasse varru minna, seal saunas käia ja puhata. Kuid juba järgmisel ööl asuvad samad osad teele Auvere suunas, et osavõtta eelpoolnimetatud vastulöögist. Selles vastulöögis sai haavata I pataljoni ülem kapten Steinmann.

Raske ja vahetpidamata osavõtt edukatest võitlustest, samuti suur langenute arv ohvitserides ja sõdurites, iseloomustavad 4. polku (rügementi) kui tõhusemat väeosa Vabadussõjas.

4. polk pärast Vabadussõda.

Pärast Tartu rahulepingut 2. II. 1920. a. koondati polk Narva-Jõesuhtu. Aprillikuu alul paigutati ta Kadrina ümbruskonda, kus ka läbiviidi polgu demobilisatsioon. Pärast vanemate kutsete vabastamist koondati polk ühte pataljoni ja sama aasta lõpul määratakse rannavalve teenistusse Narva-Jõesuust kuni Loksani. 1921. a. 1. märtsil liideti Viljandis asuv 6. pataljon (end. 6. polk) 4. polguga. Kuid juba sama aasta juulil likvideeritakse 4. polk järgmiselt: staap ja komandod Rakveres nimetatakse ümber 5. rügemendi staabiks, kuna kompaniid, mida nimetati 4. pataljoniiks, määrati 1. jal. rüg. koosseisu Narva.

Sellega oli Vabadussõjas tugevaks võrsunud ja kokku kasvanud polk likvideeritud. Juhtiv koosseis ära jaotatud 5. rüg. ja 1. rüg. vahel.

1921. ja 1922. a. on pataljon vaheldumisi 1. jal. rüg. I pataljoniga piirivalve teenistuses N. Vene piiril.

1924. a. 1. aprillil liidetakse 4. pataljon 5. rügemendiga. Rügement asub Rakveres, kuid 4. pataljon jääb Narva. 5. rügemendi koosseisus oli pataljon kuni 1. X. 1928. a. Siis uue organisatsiooni maksmapanemisega luuakse 4. üksik jalaväe pataljon. Nii siis 7 aasta möödudes endine polk saab jälle iseseisvaks üksuseks. Pataljoni ülemaks määratakse end. 4. rüg. III pataljoni ülem ja sõja lõpu poole 4. rügemendi ülema abi kolonel-leitnant V. Koch.

Sõjaaegsed 4. polgu ohvitserid, kes 4. pataljonis alles püsinud ja läbi elanud oma väeosa mitmekordsed ümbervormeerimised, võtsid üksiku iseseisva väeosa ellukutsumise teate rõõmuga vastu. Eriti heameelega nägid endised kaasvõitlejad selle väeosa eesotsas kolonel-leitnant Koch'i, keda alluvad tundsid kui julget ja energilist juhti ning kaasvõitlejat Vabadussõjas ja kui õiglast ja otsekohest juhti rahuajal.

Kol.-leitn. V. Koch

4. üksiku jalaväe pataljoni ülem.

Praegu asub pataljon Jõhvis, kus täie innuga on andunud rahuaja õppe- ja kasvatustööle.

Tihedad ja sõbralikud suhted, millised valitsesid 4. polgu ja Narva seltskonna vahel Vabadussõja jooksul ja ühiselt läbielatud rasked silmapilgud Narva all, väljendusid 1928. a. pärast 4. pataljoni iseseisvaks väeosaks saamist lipu annetamises pataljonile Narva linna ja seltskonna poolt.

Käesolevad read ei püüa olla mingisugune polgu (rügemendi) tegevuse kirjeldus, ega ei suuda olla ka lahingute loetelu, vaid tahaks olla lihtsaks meeldetuletuseks pataljoni aastapäeva puhul endistele kaasvõitlejatele rügemendi tegevusest Vabadussõjas, rügemendis koos läbielatud muredest, kannatustest ja rõõmudest.

4. üksik jalaväe pataljon, pühitsedes nüüd enda 12. a. sünnipäeva, võib suure rahuldustundega oma silme ette lasta kerkida vabadussõjaaegse võitluse.

Elagu surematu mälestusena vabadussõjaaegse 4. polgu teod praeguse pataljoni juhtide ja sõdurite südames, andes eeskuju ja ergutust ettevalmistusel võitluseks tulevikus.

G. K.

Ohvitseride kogude laenu- ja hoiukassadest.

Kaitseminister on kinnitanud 25. novembril s. a. ohvitseridekogude laenu- ja hoiukassade põhikirja. Selle põhikirja alusele peavad 1. jaanuarist t. a. üle mineva kõigi ohvitseridekogude juures seni juba töötavad laenu- ja hoiukassad.

Laenu- ja hoiukassad ohvitseridekogude juures tekkisid varsti pärast kogude tegevusse astumist põhikirja alusel. Praegu on peaaegu kõigil kogudel laenu- ja hoiukassad ja üksikutel juhtudel ka ainult laenukassad. Töötasid nemad väeüksuste ülemate poolt kinnitatud ajutiste põhikirjade, aga osalt ka juhendite põhjal. Olu-kord põlnud normaalne, ega ka kooskõlas maksvate seadustega ning sünnitas raskusi kassade võimaliku tegevuse igakülgseks väljaarendamiseks.

Laenu- ja hoiukassade põhikiri on kokku seatud Kaitseministri käsul komisjoni poolt. Aluseks on võetud väeüksuste laenu- ja hoiukassade senised põhikirjad. Nende põhjal kokkuseatud kava saadeti käesoleva aasta kevadel sõjanõukogu soovil kõigile ohvitseridekogudele arvamiste avaldamiseks. Nende põhjal tegi komisjon kavas mõningaid parandusi ja esitas põhikirja lõplikul kujul Kaitseministrile kinnitamiseks.

Laenu- ja hoiukassa ülesanne on: hoiusummade kogumine sellekohaste sissemaksude näol, laenude andmine soodsatel tingimustel ja isiklike rahasummade hoiulpidamine.

Tähtsamaks ülesandeks, mis on sundinud ohvitseridekogusid laenu- ja hoiukassade asutamisele, on oma liikmetele laenude võimaldamise küsimus. Laenuid on kaasaja ühiskondliku korra juures paratamatud nähted, kus juures nemad ei ole kaugeltki alati majandusliku kitsikuse tunnuseks. Laenuasutustena domineerivad juba aastakümneid ühistegelised rahaasutused. Üldiselt meie rahvale tuntud laenu- ja hoiuühisustele sarnastena esinevad ka ohvitseridekogude laenu- ja hoiukassad.

Igal kassa liikmel on õigus saada laenu oma osakapitali summa suuruses. Suuremat laenu võib ta saada kogu juhatuse äranägemisel: laenu oma osakapitali ja ühe kuu põhipalga suuruses antakse võlakohustuse vastu; laenu oma osakapitali ja kahe kuu palga suuruses võib saada vähemalt kahe kassa liikme solidaarsel vastu-

tusel. Laenu protsendi suuruse määrab kindlaks kogu liikmete üldkoosolek.

Laenusid antakse tervete kuude peale lõputähtaegadega 6 kuni 12 kuud. Laenu sunduslik tasumine sünnib ühesuuruste osade kaupa kuude viisi laenuvõtja palgast kinnipidamisega, alates laenu saamise kuule järgneva kuuga. Laenu osa tasumise igakuuliseks tähtpäevaks loetakse kuu palga maksmise päev. Kassa liikmest lahkumisel nõutakse sisse terve võlg.

Teine ülesanne — oma liikmetele hoiusummade kogumine sellekohaste sissemaksude näol on erinev harilikud ühistegelitest rahaasutustest ja annab laenu- ja hoiukassale korporatiivse ilme. See ülesanne tuleb tunnistada ohvitserkonna laenu- ja hoiukassal kõige tähtsamaks ülesandeks. Need summad moodustuvad sunduslikest sissemaksudest, mille protsendi liikme kuu põhipalgast määrab kindlaks ohvitseridekogu liikmete üldkoosolek. Põhikirja põhjal ei või see tõusta üle 5%. Sissemaksude eesmärgiks on kõigepealt moodustada liikmete osamak-sudena kassa põhikapitali. Teiseks, kuid ühtlasi kõige tähtsamaks eesmärgiks on — koguda väikestest igakuistest sissemaksudest liikmele enesele aineliselt tundmatult väikest summat selleks korra, kui ta ükskord lahku kaitsevæeteenistusest ja ohvitseride kogust kui korporatsioonist. Ohvitseridekogu kui korporatsioon on kohustatud hoolitsema selle eest, et tema liige teenistusest lahkudes ei satuks paljakäsi tänavale*). Kassasse kogunud summakene igatahes võimaldaks inimesele nõutada eraelus ilmtingimatu vajaneva riietuse ja ka ülevõlpidamise mõneks ajaks, kuni uue teenistuse leidmiseni. Paljude väeüksuste ohvitseridekogud on juba seni oma lahkuvatele liikmetele leidnud võimalusi väikest kaasavara kaasa anda. Osamaks peab tõusma sunduslikul sissemaksmise teel kuni 6 kuu palgani. See määr saavutuks 5% juures 10 aastaga, 4% juures 12½ a., 3% — 16⅓ a., 2% — 25 a. ja 1% — 50 a. Luges ohvitseri normaalseks teenistuse ajaks kaitsevæes 30 aastat, millest 3 aastat

*)Sõrendus meie. Kas sarnane sunduslik hoolekanne ohvitseride kogu liikmete suhtes üldse sobib ohvitseri kui juhi mõistega? (Toimetus.)

kulub sõjakoolis, jõuaks tema täieliku osamaksu koguda ainult juhul, kui sissemaks on 2% rohkem. Arvestades aga sellega, et ohvitseri palk teenistuse kestel alaliselt tõuseb, siis võib täis osamaks koguneda vast alles 3% või 4% sissemaksu juures. Järelikult osamaks ei või ka nõnda suureks kasvada, et tema näol kinniseisev summa majanduspoliitiliselt kahjulikuks võiks osutuda.

Selles osas on laenu- ja hoiukassa sarnanev elukinnituse seltsile ja pensioni kassale, ainult selle vahega, et osamaks annab ka tulused iga-aastase osakasu näol.

Kolmas laenu- ja hoiukassa ülesanne on võtta hoiule liikmete isiklikke rahasummasid. Siin võib esialgu kõnet olla vast ainult väiksematest jooksva arve summadest, sest tähtajaliste summade pealt protsentide maksmises vaevalt suudab kassa võistelda pankadega. Jooksva arve juures on tema paremuseks pankadega võrreldes tema hõlpus ja igal ajal kättesaadavus, olgu raha hoiulepanemisel või väljavõtmisel. Hoiuprotsendi suuruse määrab kindlaks kogu üldkoosolek.

Esialgul on raske öelda, kuid oletada siiski võib, et ka tähtajaliste hoiusummade pealt maksetavate protsentidega kassad võivad võistelda tulevikus pankadega, sest suuremate summade eest, mis moodustavad liikmete ühiselt hoiule antavatest summadest, maksavad pangad ka suuremaid hoiuprotsente ja laenu- ja hoiukassa asjaajamise kulud on võrdlemisi väikesed.

Laenu- ja hoiukassa põhikapitali moodustamiseks võib ohvitseridekogu oma summadest määrata raha. Suurematel kogudel ei tee raskusi võrdlemisi soliidisumma määramine. Sellelt summalt ei ole ette nähtud protsente, järelikult tema arvel tekkiv puhaskasu läheb kassa liikmetele

osakasu näol, mis liikmeks olemise teeb algul eriti kasulikuks.

Kassa liikmeks olemine on sunduslik kõigile selle ohvitseridekogu liikmetele, kes on otsustanud asutada kassa. Teisiti ei võigi see olla ühes korporatsioonis. Sealjuures lihtsustub ka asjaajamine. Kassa liikmest vabaneda võib teenistusest või väeüksusest lahkudes. Seal juures kantakse osamaks üle selle väeüksuse kassasse, kuhu ohvitser asub teenima. Puudub aga uues väeüksuses kassa, siis maksetakse osamaks temale välja. Kuid tema võib vabatahtlikult liikmeks jääda endise kogu kassasse.

Laenu- ja hoiukassa võib astuda mõne ühistegelise rahaasutuse liikmeks. See asjaolu soodustab kassat oma operatsioonidest järele jäävaid summasid kasulikult paigutada hoiule, kui see võimalduks üksikutele isikule.

Laenu- ja hoiukassa tegevust juhivad ohvitseridekogu juhatus. Tegelikult asjaajajaks valib üldkoosolek kogu kassa sundusliikmete hulgast asjaajaja, kes on ühtlasi ka kassa laekahoidjaks. Asjaajajale määrab palga üldkoosolek.

Laenu- ja hoiukassal on sunduslikud ja vabatahtlikud liikmed. Sundusliikmeteks on kõik väeüksuse ohvitseridekogu tegevliikmed, kes kogu moodustavast väeüksusest saavad palka. Vabatahtlikudeks liikmeteks on sama kogu toetajad liikmed.

Iga kassa liige vastutab laenu- ja hoiukassa kohustuste ja kahjude eest sundusliikmetest kassaliikmetest kõige vähema palgasaja ühe kuu põhipalga suuruses.

Laenu- ja hoiukassade asutamisega astuvad ohvitseridekogud tähtsa sammu põhikirjaga kogude poolt oma peale võetud korporatiivsete ülesannete teostamise teel.

M. T.

Kehalise kasvatus arengust Poolas.

Kaaluvam osa seniseid saavutusi kehakultuuri ja spordi alal Poolas on lühiajalisel riigi iseseisvusel võrsunud ja arenenud kehakultuuri asutiste töö vilil. Kuni 1919. aastani olidki mõned spordiklubid, kuid nende tegevus oli äärmiselt piiratud. Poolat okupeerivad võimud nägid igas vähemaski poolakate eneseorganiseerimise katses riigivastaseid tendentse, varjatud püüdeid vabadusele. Seega alles 1919. a. avanes võimalus rajada sportlist

liikumist laiale alusele. Sellest ajast tärkasid sportlaste eneste algatusel jalgpalliklubid, milliseid oli teotsemas juba enne Maailmasõda Galiitsias ida ja lääne osades.

Poola uuestisünni esimestel aastatel kutsuti ellu Kraakowis esimene riiklik spordiliit „Poola Kergejõustiku Liidu“ nime all. Sellele järgnesid teised spordi kesk-organisatsioonid, nagu — olümpiaadi komitee, jalgpalliühingud,

sõudespordi seltsid, ujumisharrastajate seltsid, jalgratturite seltsid jne. Spordi loomulikku arengut Poolas katkestas 1920. aastal sõda. See sõja-aasta oli põhjuseks, et Poola ei saanud võtta osa 1920. aastal Antwerpenis peetud VII olympiaadist. Saavutatud rahu võimaldas spordile uuesti pöörata väärlist tähelepanu. Kõik spordiharud ärkasid uuesti. Kõikjal tõuseb esile hoogne tegevuse tung. Luuakse uusi spordiringe ja -seltse.

Sellel esimesel tegevuse perioodil ilmes, et pole tarvilisel määral sporditarbeid, staadione, jalgpalliväljasisid, basseine, võimlemissaale jne. Ka puudusid rahval spordi-traditsioonid. See kõik raskendas tarvilise materiaalse olukorra loomist spordi eduks.

Esimesed tõkked ületati siiski. Spordi areng võttis loomuliku kuju juba 1924. a. Poola võtab osa Pariisi olympiamängudest. Kuigi poolakad ei löiganud Pariisi olympiaadil loorbereid, osavõtt sellest aitas siiski tunduvalt kaasa spordi arengule Poolas. Pariisis tutvuneti treeningu meetoditega, nähti parimaid sportlasi, nende esinemise stiili, võidi näha, kui kõrgele tehniliselt on viidud sportlik võistlus teiste rahvaste juures. See kõik oli tarvilik tugevamaks tõukeks sportlises tegevuses.

Poola spordi suureks pöördeastaks tuleb lugeda 1927. aastat, mille kestel

spordi alal tehti ära rohkem kui kõigil eelmistel aastatel kokku. Siin astus appi spordile riigivõim, marssal Pilsudskiilt sunnitud. Kutsutakse spordi alal ellu kõrge asutis: „Riiklik Kehakultuuri Instituut“, mis rajas kehalise kasvatuse kavakindlale ja laiemale alusele, muretsedes suurel määral tarvilikke spordiabinõusid, korraldades spordinstruktorite ettevalmistust, organiseerides laagreid; R. K. I. reguleeris ühtlasi suhted seni poolametlikult ja vabatahtliliselt teotsenud sportliste asutistega, toetas neid materiaalselt ja moraalselt.

Samuti 1927. a. marssal Pilsudski tahtel asutati „Kehakultuuri Teaduslik Nõukogu“, mis võttis enese peale tähtsama ülesande — töötada välja kehalise kasvatuse sundnormid kõigele rahvale. Praegu on kehaline kasvatus sunduslikult maksma pandud õppeainena kõigis Poola alg-, kesk- ja kutsekoolides, samuti õpetajate seminarides. Nelja õppepäeva kestel peab olema 3 tundi võimlemist, peale selle sportlised mängud. Kehalise kasvatuse alal teotsevad eriettevalmistusega õppejõud.

Spordi ideede populariseerimine ja laiemate hulkade spordile ligi tõmbamine on nõudnud Poolas suuri pingutusi. Saavutised näitavad, et see suur töö ei ole tehtud asjata.

P. Z.

Mõtteid sideülemaist ja side loomisest.

R. Tomback.

Käesoleva aasta 10 kuu jooksul on ilmunud „Sõduri“ veergudel nii mõnigi huvitav ja omapärane mõte, mis, nagu autorid ise seletavad, tuginevat side loomisel, harjutusteks loodud olukorras, omatud kogemustele. Ühesõnaga, omatud kogemustest püütakse teha järeldusi, mis võiksid olla teistele asjast huvitatuile kasulikkudeks näpunäideteks — mitmesuguste sidetaktikaliste ja isegi sideorganisatsiooniliste probleemide lahendamisel tulevikus.

Kavatsus on tänuväär. Kahjuks ei ole võetud asjal õigest otsast kinni, vaid satutakse mõne üksiku nähtuse mõju alla ja tehakse sellest siis järeldus, mis ei tugine kuigi kindlale alusele. Nii näiteks tõendab kindla sõnaga keegi meie side asjatundjatest*, et meil (s. o. terves kaitseväes)

loetavat telefoniühenduse katkenemist ühtlasi ka side katkenemiseks ja, et meie peale telefoni teisi sideabinõusid, nagu helkside jne. ei tunnustavat. See järeldus on tehtud kaunis kaalumatu ja õige julgelt üldistatud. Võib ju tõesti olla, et üksuses, kus järeldustegija juhuslikult side organiseerimise probleemi lahendas, sarnane nähtus ilmsiks on tulnud. Põhjendamatamata on aga sarnase nähtuse üldistamine terve kaitseväe kohta.

Elektrilised sideabinõud, millede hulka nagu teada kuulub ka telefon, on ja jäävad peamisteks sidepidamise abinõudeks. See mõte on leidnud selget väljendust meie Side-eeskirja II osa § 13. Kui meil takti-

* „Sõdur“ nr. 37/38 s. a. „Sideülem on eriteenis-tuse juht“.

kalistel harjutustel võib olla ehk on ülehinnatud telefoniside tähtsust, siis muidugi mitte sellepärast, et meie juhid ei usu teiste sideabinõude, näiteks helkside, võimetusse. Küll on siin rida teisi põhjusi ja üheks on vist küll see, et meie väeosades ei ole veel kasutamisele võetud tarvilik arv teisi sideabinõusid. Usun kindlasti, et ükski meie väeosa ülematest ei ütleks ära, näiteks jalaväe rügemendis, helksidest positsioonil asuvate raskelkkuulipildujate rühmade vahel jne. Kuid, nagu tähendatud, ei ole veel väeosades kasutamisele võetud tarvilik arv teisi sidevahendeid.

Sagedasti ei ole ka sideülemad ise mitte küllalt energiliselt asja juures, vaid jäävad rippuma ühe telefonijuhe otsa, s. o. ei pane küllaldaselt rõhku teiste (kas või jällegi helkside) sideabinõude tööle-rakendamisele juhustel, kui ühe sideabinõuga (näiteks telefoniga) on juba ühendus kahe soovitava punkti vahel loodud, s. o. ei armastata kord loodud ühendusi dubleerida. Kui nüüd ühe sideabinõu (näiteks telefoni) katkenemisel ka side katkeneb ja väeosa ülem teeb etteheiteid sideülemale, et „sidet ei ole“, kes on siis süüdi? Suuremal jaol juhtumeil — kahtlemata sideülem, sest ta ei ole kinni pidanud Side-eeskirja II osa § 11. toodud põhimõttest, et „ei tohi kunagi leppida üheainsa sidevahendi tarvitamisega kahe punkti vahel, vaid peab looma teiste vahenditega side kahe- või mitmekordseks.“ Kuigi side katkenemise eest kannab vastutust väeosa ülem, on side tegelik organiseerija ikkagi väeosa sideülem, kelle hool ja mure on erikäsku ootamata ka side mitmekordsestamine juhilt määratud punktide vahel. Asun seisukohale, et ükski meie väeosa ülemaist ei tee oma sideülemale etteheiteid, kui see motiveeritult ette kannab, et telefoniühenduse saamine selle ja selle punktiga ei ole praegu võimalik, küll on aga võimalik käsu või teadaande edasiandmine soovitud punkti helkside abinõudega.

Seega, kordan veel, et järeluste tegemiseks peab küsimus, millest järelustus tehakse, omale täiesti selge olema. Vastasel korral on eksitus möödapääsemata. Eriti ettevaatlik tuleb olla aga järeluste (eriti, kui on kahtlus, et nad võivad olla ekslikud) üldistamisel.

Etteheiteid tehakse ka meie kaitseväge telefonivõrgu üldkorraldajatele, just kui ei

oldaks seal peres küllalt kokkuhoidlik ja kaitseväge telefonikeskjaamade abonentide arv olevat paisunud „kolossaalselt“ suureks ja kaitseväes mindavat liiale telefonidega „ameerikaniseerumisel“. Kahjuks ei ole võimalik selle küsimuse üle avalikult mõtteid vahetada. Kuid arvan jällegi, et etteheitetegi ei ole küsimus enesel põhjalikult selge. Usun, kui ta oleks küsimusega põhjalikult tutvunenud, siis ta oleks kindlasti tulnud hoopis vastupidisele arvamisele, s. o. et meie veel kaugel oleme telefonidega „ameerikaniseerumisest“. Ja kui meie (mitte ükski kaitseväge, vaid terve Eesti) kunagi jõuame samale järjele telefoniühenduste tiheduse mõttes, nagu seda on Põhja-Ameerika Ühendriigid, siis võlgname neile, kes meid nii kõrgele on upitanud, etteheite asemele sügavat ja tõsist tänu.

Ülaltoodust selgub, et on pandud liikuma mõte: kaitseväes antakse lahing- ja rahuaja olukorras üleliia suur tähtsus telefonile. Kas see mõte õige on või mitte, jätan lõpulikult otsustada lugejaskonnale. Siinjuures aga tahaksin veel peatuda „Sõduri“ veergudel ruumi leidnud iseloomustava arvamisaavalduse juures, nagu ei oskavat meie pataljoni-, kompanii-, rühma- ja jaoulemad telefoni kasutada. Pean tähendama, et lugesin seda avaldust suure huvi ja imestusega. Minu teada on olemas praegu peaaegu igas suuremas külas avalikud telefoni kõnepunktid, missugused määratud kasutamiseks kõigile kodanikkudele, seega ei peaks telefon enesest kujutama mingisugust imeasja isegi meie kõige lihtsamale talupoisile. Kaitseväes on kõigis üksustes telefon olemas, kus jällegi võimalik igale lihtsõdurile, mitte ainult sidemeestele, oma silmaga näha ja oma käega katsuda seda „imeasja“. Nüüd aga püütakse meid uskuma panna, et meie pataljoni, kompanii jne. juhid on kultuuriliselt niivõrt ajast ja arust maha jäänud, et nad isegi telefonitoru ei oskavat käes hoida. Ma luban enesele oletada, et lugupeetud järeldusetegija on tahtnud vist oma mõttekäiku veidi teisiti suunida, s. o. näiteks anektoodina kirjeldada mingisugust äpardust N. või X. rügemendi taktikalistel harjutustel. Nüüd aga, vist ebaõnnestunud redaktsiooni tõttu, on järeldusetegija oma mõttele annud „pataljoni piirkondades“ teotsevad juhte riivava kuju, mis ei taha olla sõbralikus kooskõlas tööoludega.

Olgu kuidas ta nüüd on, kuid mõte on lendu lastud. Kavatsus on järeldustegijal olnud hea, kuid selle teostamine äpardus — oma tähelepanekute mitte küllaldase analüüsimise tõttu.

Senini korraldatud mitmesugustest taktikalistest harjutustest on võimaldatud osavõtt ka sidepataljoni üksustele — kogemuste omamiseks enam-vähem tegelikule lähedases olukorras. Peab avameelselt tähendama, et sarnasel „eriteadlaste“ osavõtul, eriti jalaväe üksuste koosseisus, on olnud rida positiivseid tagajärgi. Ma peatun ainult ühe juures. Nimelt on avalikult arvamist avaldatud (mis iseenesest on positiivne nähtus), et näiteks jalaväe rügemendi jne. sideülem peaks olema „eriteenistuse juht“. Kuna meie kaitseväe ametlikus terminoloogias senini puuduvad nii eriteenistused kui

nende juhid, siis osutub eelnimetatud arvamisaavaldus teatud ettepanekuks, mille igakülgne kaalumise ei peaks olema üleliigne. Pealegi ei ole ettepanekute tegija ise oma ettepaneku juures pikemalt peatunud.

Võimalik on, et arvamise avaldamisel on välja mindud prantsuse „Service“ mõistest. Kuid ka prantsuse sõjaväes ei ole rügemendi ega mõne muu üksuse sideülem „teenistuse“ või „eriteenistuse“ ülem.

Minu arusaamise järgi ei ole tähtis nimetus, küll aga funktsioonid. Meie sideülemate funktsioonid on leidnud väljendamis Side-eeskirja II osa §§ 69, 70, 86 ja 87. Kui mõnel pool ehk leitakse, et need §§ vajavad täiendust, siis on otstarbekohasem esineda otsekoheselt mingisuguse konkreetse ettepanekuga.

Iseenesest nimi — „eriteenistuse juht“ ei ütle mitte midagi.

Vastused küsimustele.

Küsimus 1. Kas on õige ohvitserile puhkuseks arvata püha- ja puhkepäevi, kui ohvitser neil päevil väeosa ülema loal viibib väljaspool garnisoni piirkonda? Kas sisemäärustiku prg. 753 on maksev ka ohvitseride kohta?

Vastus eitav. Kaitseväe ohvitseride teenistuskäigu seadluse (R. T. 37/38 — 1924) järele puhkuseks loetakse teenistuses oleva ohvitseri ajutine vabastamine teenistuse kohuste täitmisest tema isiklikudes huvides (prg. 169). Puhkuse saamiseks on vajalik ülemuse sellekohane otsus (prg. 171). Seega puhkuse mõiste oluliseks tunnuseks on teenistuses oleva ohvitseri vabastamine teenistuse kohuste täitmisest ülemuse otsusega. Ametlikkudel puhkepäevadel ja pühapäevadel on üldreeglina ohvitserid, samuti kui riigiteenijadki teenistuse kohuste täitmisest vabastatud, ilma et selleks vajalik oleks ülemuse võimuavaldus, väljaarvatud juhud, kui ohvitserile peale on pandud mõni eriline teenistuse kohuse täitmine (toimikond jne.). Ülemuse luba ohvitseri viibimiseks väljaspool garnisoni piirkonda ei muuda veel puhkepäevi puhkuseks kv. ohv. teenistusk. seadl. mõttes.

Sisemäärustiku § 753 on kaitseväeteenistuse seaduse (R. T. 43 — 1926) § 32 kordamine ning käib ainult ajateenijate kohta (vaata § 757).

Küsimus 2. Kas sanatooriumi ravitsusele määratud kaitsevälased ja nende perekonna liikmed on õigustatud sanatooriumi sõitmiseks saama kaitseväe veodokumenti?

Vastus: Kaitsevälased on õigustatud V. sv. seadl. XVI r. § 389 lisa p. 10 ja veomäärustiku § 106 põhjal, kuid perekonna liigetele veodokumendi andmiseks ei leidu seaduslikku alust.

Küsimus 3: Kaitseväe kraamiga varustamise seadluse tabel nr. 7 (R. T. 25 — 1928 art. 133) märk. 7 näeb ette, et üleviimisel jalaväest ratsaväelike kv. ametnikkudele (samuti kui ohvitseridelegi) antakse täiendavalt välja need varustusasjad, mis oma löike poolest jalaväe vormist lahku lähevad. Kas sellest tuleb järeldada, et ratsaväe osades teenivatele kv. ametnikkudele ratsaväe vorm ette on nähtud?

Vastus eitav. Kv. kraamiga varustamise seadlus ühes selle juure kuuluvate tabelitega normeerib kaitsevälaste kraamivarustuse artiklitega varustamise küsimust, jättes vormi kindlaksmääramise vormikirjelduse hooleks (prg. 26). Vabariigi valitsuse poolt 4. detsembril 1925. a. kinnitatud „maaväe vormikirjeldus“ (Sõjamin. lsk. nr. 36) määrab, et sõjaväe ametnikkude vorm on ühine kõigis väelikeks (lhk. 18). Se-

**„Sõduri“ toimetuse ja talituse
on üle viidud
Toompeale, Kooli tän. 7.
Telef. 1-63. Sv. keskjaam.**

da vormikirjelduse määrust ei ole hiljem muudetud, seega on ta maksev. Ka kv. kr. var. seadl. tab. nr. 7 märk. 7-es sisalduva määruse maksmapanekuga on vormikirjeldus täies ulatuses endisel kujul püsima jäänud, sest seda ei võinud ega ole tahetudki säärases korras muuta. Sellepärast tuleb nimetatud märkust kohaldada kooskõlas maksva vormikirjeldusega. Kuna aga vormikirjeldus kv. ametnikkudele ratsaväe erivormi ette ei näe, siis see märkus kv. ametnikkude suhtes üldse ei või kohaldamist leida.

Küsimus 4. Kas noorem-leitnandi auastmes olev ohvitser, kes neljandast teenistusaastast peale teenistusvanuse tasu saab, kaotab teenistusvanuse tasu saamise õiguse leitnandi auastmesse ülendamise puhul, kui ta ka leitnandina palka hakkab saama auastme järele?

Vastus jaatav. Riigiteenijate teenistuse vanuse tasu seaduse (R. T. 20 — 1929 art. 131) prg. 6 selge sõnastuse järele ei ole leitnant, kes palka saab auastme järele, õigustatud saama teenistusvanuse tasu esimese kolme teenistusaasta jooksul. Sisuliselt on see kitsendus põhjendatud sellega, et teenistusvanuse tasu asendub leitnandi ja n.-leitnandi palga vahega.

Küsimus 5. Kas võib rühma ülemate attesteerimise komisjoni (3. liigi) liikmeks määrata attesteeritava väeliiki mitte kuuluvast väeliigist ületoodud administratiiv kutseliigi ohvitseri?

Vastus jaatav. Kaitseväelaste attesteerimise seadlus (R. T. 1 — 1924) ei sea ühes nõuet, et attesteerimiskomisjoni liikmed peaksid kuuluma attesteeritavatega ühte väeliiki. Seadlus nõuab, et komisjoni liikmed oleks kaitseväelased, kes: 1) hästi attesteeritud, 2) väeosas või asutuses kauemat aega on teeninud ja 3) kuuluvad attesteerimisele järgmise kõrgema liigi komisjoni poolt (prg. 20). Teisi nõudeid komisjoni liikmete kohta seadluses ei leidu.

Küsimus 6. Kas on õigustatud saama ümberpaigutusraha ohvitser üleviimise puhul teenistuse huvides ühes garnisonis asuvast väeosast teises garnisonis asuvasse väeosas pärast üheaastast juurdekomandeerimist viimase väeosas juurde. Jaataval korral, missugusest palgast tuleb arvata seaduses ettenähtud ümberpaigutusraha — kas palgast, mida ta sai juurdekomandeerimise ajal, või selle ametkoha palgast, millelt ta juurde komandeeriti?

Vastus: Riigiteenijate ametsõitude tasu seaduse (R. T. 113 — 1921) prg. 7 mõtte järele tekib poole kuu palga suuruse tasu saamise õigus lõpuliku ümberpaigutamise korral ühelt ametkohalt teisele ametkohale (üleviimisel), ning see tasu maksetakse senise ametkoha palga järele. Kuna juurdekomandeerimine ei ole lõpulik ümberpaigutamine, siis ei või juurdekomandeerimine ka tekitada tasu saamise õigust ega saa juurdekomandeerimise aja ajutist ametkohta arvesse võtta senise ametkohana prg. 7 mõttes. Sellepärast tuleb arvata, et ümberpaigutuse tasu maksmisel tuleb aluseks võtta ohvitseri viimane ametkoht väeosas, kust ta teise väeosas üle viidi.

Küsimus 7. N. rügemendi kompanii ülem on 5 kuu eest teenistuse huvides komandeeritud teise väeosas juurde. Kas selle kompanii ülema kohustetäitja, kes oma alalise ametkoha järele on rühma ülem, on õigustatud saama kompaniiülema palka?

Vastus eitav. Kohustetäitja saab täie palga ametkoha järele, mille kohuseid ta täidab esimesest kohustetäitmise päevast alates üksnes vakant ametkohal (kv. ohv. teenistusk. seadl. — R. T. 37/38 — 1924 — prg. 90), mittevakant ametkohal aga hakkab k. t. täit palka saama alles pärast üheaastast kohustetäitmist (kv. mittevak. ametk. k. t. palgaseadl. — R. T. 45/46 — 1925). Ohvitseri komandeerimine teise väeosas juurde, kui ajutine üle-

viimine (kv. ohv. teenistusk. seadl. prg. 147) ei vabasta teda veel ametkohalt, ega muuda seega ametkohta vakantseks. Ametkohalt vabastatuks tuleb ohvitser lugeda alles pärast vastava kompetentse võimu otsust, mis on avaldatud vastavas käsukirjas (kv. ohv. teenistusk. seadl. §§ 31, 141, 144). Neil põhjustel tuleb arvata, et küsimuse all oleval juhul kohustetäitjal ei ole enne ühte aastat õigust täit ametkoha palika saada niikaua, kui ametkoht, kuhu k. t. on määratud, kv. ohv. teenistusk. seadl. §§ 31, 141 ja 144 ettenähtud korras ei ole vakantseks muudetud.

Küsimus 8. Missugustel juhtudel tuleb maksta ametsõidu (komandeerimise) päevaraha 5. liigi järele?

Vastus: Riigikohus on seletanud, et ametsõitude tasuseaduse (R. T. 113 — 1921) § 9-as ettenähtud viienda liigi ametsõitude all on mõeldud niisuguste ametsõitkute sõite (komandeerimisi), kellel on omad teatavad kindlad piirkonnad (jaoskond, raioon, ringkond jne.) ja kes oma

ameti iseloomu poolest jooksvate ametkohuste täitmiseks peavad liikuma, ning et selle liigi alla ei või mitte arvata niisuguste ametsõitkute sõite, kes nende sõitude tegemiseks otse seotud ei ole (Riigikohtu üldkogu otsus nr. 2 — 1922. a.). Sellest selgub, et ametsõidu arvamiseks 5. liigi alla on seadus ülesseadnud kaks eeltingimust ja nimelt: 1) et ametsõidul viibija (komandeeritu) amettegevus ulatuks teatava kindlaksmääratud piirkonna peale, ja 2) et selle juures komandeeritu ülesandeks oleks jooksvate ametkohuste täitmine selles piirkonnas. Teiste (I—IV) liikide alla kuuluvuse on seadus ära määranud ametsõidu lähte- ja sihtkoha ning vältuse alusel. Neil kaalutlustel tuleb küsimuse otsustamiseks igal üksikül ametsõidu juhul selgusele jõuda, kas komandeeritu vastav mõlemile eelpooltähendatud eeltingimustele või mitte. Jaataval korral tuleb ametsõit arvata V liigi alla, eitaval — I, II, III või IV liigi alla, vastavalt ametsõidu lähte- ja sihtkohale ning vältusele.

—el.

Kaitseväe elu.

Pühalik kontsert-aktus.

Naiskodukaitse Tallinna ringkond korraldas 1. dets. s. a. Estonia kontsertsaalis 1. detsembri 1924. a. sündmuste 5. aastapäeva puhul pühaliku kontsertaktuse. Aktusel esines kõnega kaitsevägede staabi ülem kindral J. Tõrvand: Meil on õigus ja kohus vaimus läbi elada noid tundeid, mis meid haarasid tänasel kuupäeval viie aasta eest ja esitada küsimus — kas olin siis ja olen täna tarvilisel kõrgusel kui inimene ja kodanik.

Analüüsisides meie sisepoliitilist olukorda enne 1. dets. 1924. a., leiab kõneleja olukorras põhjusi, miks riigikorraga mitterahulolev element, vähene arvult, kuid toetatud väljaspoolt, leidis olevat paraja aja sirutada kätt riigivõimu järele.

Kaitseväge ja politsei likvideerisid vaenlaste tolle katse.

1. detsembri sündmused on andnud õpiseid. Neid oleme kasutanud möödunud viie aasta jooksul: Kodanik ise on vabatahtlikult asunud enese kaitse korraldamisele. Võime olla kindlad, et 1. detsembri sündmused meil ei kordu. K.

Mürrad kaitseväelased!

Sellela on mul au teatada, et olen peale pikemaajalist haigust jälle suuren-
datult avanud

1-se järgu vormi- ja erariiete töökoja.

Töö tehakse minu isiklikul järelevalvel kiiresti, korralikult ja mõõdukate hindadega.

Austusega

A. RYBACK

Müürivahe tän. 33. Telefon (20)107.

Viru tänava apteegi juurest sisse pöörata.

21. nov. s. a. pühitses Pärnu kaitseväe ringkonna ülema asutus 11-dat ja vahirühm 1. aastapäeva.

Pildil aastapäevast osavõtjad. Härradest ohvitseridest 1. reas istuvad: Major J. Pulma, brigaadiülem kolonel V. Marder, kapt. E. Elken, leitn. J. Jürgenson.

Sõjakirjandust.

ITAALIA.

Rivista Militare Italiana. Oktoober 1929. a.

Major E. Faldella. Juhtimise teostamine ning Prantsuse ja Saksa kindralstaabid Maailmasõjas. Autor võrdleb omavahel juhtimise aparaatide ning kindralstaapide organisatsiooni ja tegevust Prantsuse ja Saksa sõjavägedes Maailmasõja kestel. Väljendades oma arvamist kindralstaabi ülesannete kohta, autor tuleb otsusele, et see asutus peab organisatsioonilt olema igatepidi kohandatud aja nõuetele ja juhtimise tarvidustele; muidu ei suuda ta oma ülesandeid täita.

Olukord ja sündmused Lõuna-Tripolis kevadel 1929. a. Itaallaste sõjalise retke kirjeldus mässuliste kõrvesuguharude vastu ja sellest saavutatud õised.

Kol-leitnant M. Zanotti. Diviisi pealetung mägisel maastikul. Sama ajakirja käesoleva aasta jaanuari- ja juulikuu numbrites ilmunud samasisuliste kirjutiste järg.

Kolonel G. Ferreri. Kas laskurkaevik või üksikud laskurpesad. Autor vaatleb väliskindlustustööde läbiviimist vastavate Saksa, Prantsuse, Lõuna-Slaavia eeskirjade järgi ning tuleb lõpuks otsusele, et kaitsepositsiooni organiseerimiseks ei saa anda kindlaid reegleid. See oleneb igakord, nagu iga teine taktikaline küsimus. Olukorrast, maastikust ja selle või teise riigi sõjaväe organisatsiooni ja siis veel väljaõppe omapärrast. Autori arvamise järgi on vastav Itaalia eeskiri parem teistest omasugustest, sest, et ta kindlustab juhile suurema vabaduse väliskindlustustööde plaanitamisel ja läbiviimisel olenevast maastikust ja olukorrast.

Retsensioonid: raamatud, ajakirjad.

Sõjakirjanduse ülevaade.

Rivista Militare Italiana novembrikuu number 1929. a.

Olukord ja sündmused Lõuna-Tripolis kevadel 1929. a. Sama ajakirja oktoobri numbris ilmunud samasisulise artikli järg. Kirjeldatakse operatsioonid 12.—24. apr. ja 2.—28. mail Hammada el Homra ja Sciurefi piirkonnas.

Div. kindral R. Corselli. Rahu ja sõda. Autor väljendab arvamist, et sõda on grandioosne, ühes sellega ka hirmuäratav draama, mis on kõikidel aegadel leidnud hukkamõistmist. Umbes 1500 traktaati on kirjutatud sõja vastu; neist esimene ilmus 1496. a. e. Kr. s.; seega tuleb umbes 27 kuu peale üks traktaat. Tagajärg? Midagi või õige vähe! Ajaloo vältusel on üks sõda järgnenud teisele vaatamata sellele, et inimkonna paremad, intelligentsemad jõud sõnas ja kirjas on püüdnud neid ära hoida. Nii mõnigi kord on pidanud tõsiselt rahuarmastajad rahvad relvad kätte haarama, kui seda neilt nõudsid nende elulised huvid, vabadus ja tsivilisatsiooni arengu nõue. Nii saab see arvatavasti ka tulevikus sündima — arvab autor — kuigi praegu rahu aade on rohkem kui kunagi varem rahvaste hulgas maad võtnud.

Major E. Faldella. Juhtimise teostamine ning Prantsuse ja Saksa kindralstaabid Maailmasõjas. Sama ajakirja oktoobri numbris ilmunud samanimelise artikli järg. Autor jälgib kindralstaapide organiseerimist nimetatud maades ja märgib ära kummagi süsteemi head ja halvad küljed ning teeb mõned kok-

kuvõtted küsimuse lahendamiseks praegusel ajal ja tulevikus.

Kolonel U. Soddu, Bersaljeeride-jalgratturite kasutamine luureks. Autor käsitleb küsimust konkreetse taktikalise ülesande peal, kus väekorpuse rindel tegutsev jalgratturipataljon saab ülesandeks — kasutades oma liikumise kiirust — toimetada kaugemaa luuret ja valitud korpuse edaspidises tegevuses tähtsa positsiooni.

Retsensioonid: juhendid ja eeskirjad; raamatud; ajakirjad.

Sõjakirjanduse ülevaade.

V. K.—ts.

SAKSAMAA.

„Militär-Wochenblatt“ nr. 19. — 18. nov. 1929.

Artiklis „Kindralstaap kui tehniline juhtimise organ“, tuuakse väiteid kindralstaabi tarvide kohta meieaja sõjaväes ja kurdetakse selle puudumise üle Reichsheeris. (Viimane näib õieti artikli ilmumist õigustavat. K.)

„Lennuasjanduse edusamme.“ Artikli algus on „Mil.-Wochenbl.“ nr. 18 s. a. ja sisaldab kokkuvõtte teosest lennuasjanduse arengu üle; reklameeritakse Saksa lennukite tehaseid. (Firma Junkers jne.)

„Pakus-jalad.“ Saksa kaitsejõudude ümberpaigutamise kiirus olevat vähene. Nõutakse kiiruse suurendamist; see olevat teostatav vaid mehhaniseerimise ja motoriseerimisega.

„Jalavägi kaitse tankide vastu.“ Pikemat aega kestnud vaieldu teemil — kuidas ja milliste relvadega jalavägi peab astuma tankide vastu ning on's üldse jalaväe mure võidelda tankidega.

„Piiri kindlustamisest.“ Autor ei ole rahul, et prantslased kavatsevad kindlustada oma idapiiri.

„Militärised väljavaated on gaasirelval merisõjas.“ See küsimus olevat olnud seni vähe valgustatud. P.-Ameerika sõjakirjas „Chemical Warfare“ nr. 7. s. a. H. W. Northcutts artiklis „Chemical Warfare and Battleship“ olevat sellesse küsimusse toonud valgust. Ainult lennukitelt olevat mõeldav sõjalaeva gaasitamine. Merel on kiiresti liikumisel laeval väga palju soodustusi kaitseks gaaside vastu, sellepärast ei olevat sõjagaas laevale kardetav.

Oberst Blümmer: „Õiget ja valet batsillide kasutamisest relvana.“ Autor palub kõigepealt mitte segada „bakteria“ ja „batsilli“ mõistet.

Ei olevat õige, et sakslased tarvitasi batsille maailmasõjas Rumeenia rindel. Üldse pisilaste kasutamine olevat tehniliselt võimatu, sest kunstlikult „relvaks“ kasvatatud pisilased olevat ise elujõuetud ja vähe „kivhi kanged“.

Türgi sõjapolitilisest olukorrast.

Reichsheeri elust. Sõjakirjandust. Sõjaväe elust. Mitmesugust.

K.

N.-VENE.

„Vojennõi Vestnik“ nr. 42. — 16. nov. 1929.

Artiklis Kõrgemale astimele tehakse kokkuvõtte moodunud õppeaasta töö tulemustest punaväes. Katsed Kauge-Idas olevat näidanud, et punaväe poliitiline ja moraalne ettevalmistus on välja jõudnud kõrgemale astmele. Taktikalises väljaõppes on moodunud õppetöös nõutud aktiivsust, tule ja liikumise kooskõlastamist, väeliikide koostööd, koostööd maaväe ja õhujõudude vahel jne. Nagu olevat kõigile näidanud sündmused Kauge-Idas jne., olevat senime töö suund õige.

V. Levitšev: Polgu koolide uue õppeaasta alul. Kursus lühike. Töös tulevat silmas pidada piiratud põhi-eesmärki, nimelt — anda nooremale juhtidele oskused jao ja rühma juhtimises, eriti tule juhtimises keskmistel ja lähedail kaugustel. Noorem juht peab õpetama eeskujuga; laskeasjanduses olgu ta meister.

N. Gvozdev: Punaväe noorte ettevalmistus laskeasjanduses. Ülevaade moodunud laagriperioodi õppetööst laskeasjanduses. Punaväe N. kompanii üle, kelle üksus 3 aastat järjest tulnud võistlus- ja katselaskmistes esikohale, annab kokkuvõtetliku skeemi oma töö korraldamise kohta laskeasjanduses. Autor (kompül) ise arvab, et tema töö edu peituvat „sotsialistlikus võistluses“ (Moodne vahend punaväes kõige vastu. K.), millise ta osavasti olevat sisendanud oma kompanii meeskonna südameisse. Kõrvalt-vaatajale paistab, et ta on osavasti kasutanud antud aega ja õieti organiseerinud töö. Kompanii sõdurid olnud talupojad — 100%, nendest 33% kirjaoskamatu, 10% vähesel kirjatundmisega.

R. Peh: Tulede imiteerimisest N. kütikorpuse manöövrelil.

M. Popov: Universaal-alus laskmiseks kõigist asendeist. (Joonised.)

Muratov: 260-kilomeetriline rännak suuskadel.

Politruki osas on pühendatud tähelepanu polgu sõjaajakirjandusele, nimelt — kuivõrra see suutvat aidata kaasa kommunistlike partei õige suuna pidamises. Polgu ajalehed ajavat taga suurt tiraži, arvestavat masside vähe arenenud maitsega, jättes teisele plaanile väärtusliku lugemismaterjali levitamise. Sügisel valimised LWO*) parteilistes organisatsioonides andnud juurde noort elementi (punaväelased kisuvad kohti oma kätte). Enne valimisi olevat olnud palju väsitavat tööd, et selgeks teha, mis on „parempoolne kallak“, kuid mõista „sotsialistlikku võistlust“ jne. Mitmesugused õppused, saadud andmed, parteilised puhastustööd jne. näitavad, et poliitrikul on veel ees palju tööd. Vahel näib, et mida rohkem selgitad, seda segasemaks muutub arusaamine nende juures, kellele pühendatud selgitustöö.

Välisarmeede elust pöörab „V. Vestn.“ üldse suurema tähelepanu P.-Ameerika Ühendriikide sõjaväelisele loomingle. Käesolevas numbris on toodud: näide jõe forsseerimisest P.-Am. sõjaväe manöövrelil ja kuulipilduja uue aluse kirjeldus.

Punaväe elust. Sõjakirjandus.

K.

*) LWO — Leningradi sõjaväe ringkond.

Ametlik osa.

Kõrgema Sõjakooli IV lennu lõpetajate lõputööde ettekandmise tähtajad ja järjekord.

Järg. №	Teemi ettekandja.	Teem.	Ettekandmise tähtpäev	Oponentid.
1	Leitnant Madisson.	Ühendusteede ülesanded sõja ajal ja teede ning transportvahendite ettevalmistamine sõja ajaks.	16. XII 29.	Major Kasak. Major Grabby.
2	Leitnant Paul Tuul.	Sõjategevus talvel.	18. XII 29.	Kindral Jonson. Kolonel Sternbeck.
3	Ltn. Aleksander Ilves.	Lennuväe koostöö teiste väeliikidega pealetungi ja kaitselahingus.	23. XII 29.	Kolonel Kauler. Kol.-ltn. Tomberg.
4	Kapten Ed. Margusson.	Kehalise kasvatusorganiseerimine ja teostamine kaitseväe 1-aastase sundusliku teenistusaja juures.	30. XII 29	Kapten Vernik. Kindral Tõrvand. Kol.-ltn. Kasekamp. Major Jõgi.
5	Major Artur Simson.	Reservohvitseridega komplekteerimine ja nende väljaõpe pärast Maailmasõda.	3. I 30.	Kol.-ltn. Järver. Kol.-ltn. Kasekamp.
6	Kapten Joh. Reinglas.	Väljaõppe küsimus sõjavägedes, kus sunduslik teenistusae on 1 aasta ja lühem.	7. I 30.	Kindral Reek. Kol.-ltn. Triik.
7	Kapten Vold. Karing.	Sõjaväe väljaõppe tarvitavad õppemeetodid.	13. I 30.	Kol.-ltn. Jaakson. Kol.-ltn. Kasekamp.
8	Kapten Johan Tomson.	R. K. K. A. lahingdoktriin ametlikude eeskirjade ja sõjaajakirjanduse valgusel.	15. I 30.	Kol.-ltn. Laurits. Major Grabby.
9	Major Jaan Luukas.	Noorsoo sõjaline ettevalmistus mujal ja meil.	17. I 30.	Kindral Tõrvand. Kol.-ltn. Kasekamp.
10	Kapten Johan Värnik.	Üleajateenijate allohvitseridega komplekteerimine ja nende ettevalmistamine pärast Maailmasõda.	20. I 30.	Kol.-ltn. Järver. Major Tuisk.
11	Leitnant Alfred Luts.	Sõjaväe motoriseerimine ja väljaõpped meie oludes.	22. I 30.	Kindral Reek. Kolonel Brede.
12	Kapten Eino Kuusela.	Lahingu tegevus metsas.	27. I 30.	Kindral Tõrvand. Major Grabby.

Male.

Kas oleks võimalik korraldada üleriiklist maleturniiri kaitseväe malemeistri nimele?

Male, see omapärane kunstiala on laialdaselt levinud kõigis kultuurmaades, ja ka väikse Eesti kaitsevaelaste keskel on ta rohkesti poolehoidu suutnud võita.

Vabal ajal võib tihti näha kaitsevaelasi süvenenud ruudulisse lauda.

Igatiüks, kes malega tegemist teinud, teab, et omavaheline maletamine kaua ei rahulda: igatsetakse avaramas ringkonnas oma võimeid näidata, ja niisuguseid võimalusi pakuvad ainult turniirid.

Autoril olemasolevate andmete järele on neid korraldatud mitmes väeosas, näiteks: Sakala jalaväe pataljonis, väeosa omavaheline; 9. üksik jalaväe pat. mee-

lelahutuse komisjoni poolt, käesoleva aasta mai kuus (osavõtjaid oli 19) väeosa omavaheline; Pärnu garnisoni allohv. kogus peetakse, kogu liigete vahel, turniire 1926. aastast alates, igal aastal traditsiooniliselt; 7. jal. rügemendi üleajateenijate kogus tegutseb omavaheline maling; ja kuuldavasti on veel peetud malevõistlusi 2. diviisis, mille kohta lähemad andmed puuduvad.

Nagu ülaltoodust näha, võiks julgesti korraldada üleriikline turniir kaitseväe meistri nimele, — osavõtjatest juba puudus ei tuleks.

Kuid tekib küsimus, kes võtab turniiri

korraldamise oma peale ja mis moodi peaks asi läbi viidama? Vastus selle peale on, et algatus peaks välja minema Tallinnast, kus selleks paremad eeltingimised on kui mõnes provintsilinnas.

Turniir oleks sünnis ärapidada kv. spordivõistlustega ühel ajal, ja mingisuguseid nimetamisväärt kulusid see ei sünnita, nii et sellest küljest ka ei võiks takistust olla.

Oleks soovitav, et selle küsimuse üle, mis esmakordselt siin üles võetud, veel sõnavõtjaid leiduks.

K. A.

Noored omavahel.

— Kindralite ja suurtükiväelaste surnukehad paigutatakse surnuvankri asemel lafetille. ...

— „Noh mis sina ka... vaat mina sõidan alati lafetil, aga teil saab ainult surnud kindral seal sõita...“

Uusi raamatuid kaitsevõgede staabi raamatukogus.

15. 378. Schiessvorschrift für das Gewehr, das leichte Maschinengewehr, die Pistole und das schwere Maschinengewehr. Heft 2. Die Schiessvorschrift für das Gewehr, das leichte Maschinengewehr und die Pistole. Die Entfernungsermittlung. Wien, 1929.

15. 377. Fortschritte der Luftfahrt. Jahrbuch 1929/30. Frankfurt — M. 1929.

15. 376. Strutz, G. Die Tankschlacht bei Cambrai 20.—29. November 1917. (Schlachten des Weltkrieges... Bd. 31.) Oldenburg in D./Berlin, 1929.

15. 367. Audova, A. Klassiriik, sõda ja tööliskond. Tallinnas, 1929.

15. 279. Zarys historii wojennei pulkov polskich 1918—1920. Varszava, 1929.

15. 278. Русско-Японская война из дневников А. Н. Куропаткина и Н. П. Линевиича. Ленинград, 1925.

15. 277. Hesse Wartegg, E. v. Die Wunder der Welt. Stuttgart/Berlin/Leipzig/Wien.

15. 276. Der deutsche Volkssport. Bearbeitet von den... Dr. Schlünder und Heinze. Charlottenburg, 1929.

15. 219. 15. 218. Bethmann, O. Studentafeln für Lehrgang im Florett- und Säbelfechten. 69 Tafel. Hanau/M., 1927.

15. 215. Thomasson. Le revers de 1914 et ses causes. Paris/Nancy/Strasbourg, 1919.

15. 192. Hamburg, P. Eesti kirjanduse ajaloo võrdleva kronoloogia tabelid. Tartus, 1929.

15. 191. Seadused ja määrused politsei alal. Kokiku seadn, J. Kaiv. Tallinnas, 1928.

K 450. Kurvits, A. Raamatukogu ja vabahariduse töö. Tartus, 1929.

15. 175. Kruus, H. Eesti ajaloo lugemik. III. Valitud lugemispaalad Eesti ajaloo alalt XVIII. ja XIX. sajandil. Tartus, 1929.

15. 168. Красный Архив. Т. I (VIII). Москва/Ленинград, 1925.

15. 169. Sama. Т. II (IX). Москва/Ленинград, 1925.

15. 170. Sama. Т. III (X). Москва/Ленинград, 1925.

15. 171. Sama. Т. IV, V (XI, XII). Москва/Ленинград, 1926.

15. 172. Sama. Т. VI (XIII). Москва/Ленинград, 1926.

15. 173. Sama. Т. I (XIV). Москва/Ленинград, 1926.

15. 174. Sama. Т. II (XV). Москва/Ленинград, 1926.

15. 167. Berndorff, H. R. Spionage! — Stuttgart, 1929.

15. 142. Eesti lepingud välisriikidega. I. 1919—1921. Tallinnas, 1923.

15. 143. Sama. III. 1922. Tallinnas, 1923.

15. 144. Sama. III. 1923. Tallinnas, 1924.

15. 145. Sama. IV. 1924. IV 1924 ja lisad 1922 ja 1923. Tallinnas, 1925.

15. 146. Sama. VIII. 1928—1929. Tallinnas, 1929.

15. 118. Kriminaalseadustik. Lisadega ja sisujuhiga varustanud A. Jõeäär. Tallinn, 1929.

15. 105. Красная армия и пионеры. Москва, 1925.

15. 106. Ильинский, И. Д. Государства Западного рубежа С.С.С.Р. Ленинград/Москва, 1925.

15. 107. Weygand, général. Turenne. Lagny-S-Marne, 1929.

SISUSTIK: J. Tõrvand. Rügikaitse muredest. — -e- Kaksteist aastat Soome iseseisvust G. K. 4. Eesti Rahvaväe polk — 4. üksik jalaväe pataljon. 12. aastapäeva puhul. — M. T. Ohvitseride kogude laenu- ja hoiukassadest. — P. Z. Kehalise kasvatuse arengust Poolas. — R. Tomback. Mõtteid sideülevaist ja sideloomisest. — Vastused küsimustele. — Kaitseväe elu. — Sõjakirjandust. — Ametlik osa. — Male. — Uusi raamatuid.

Vastutav toimetaja kol.-leitn. A. KASEKAMP. Väljaandja „Sõdur“, Tallinn, Uus tän. 10.

EESTI SPEDITSIOONI AKTSIA - SELTS

ENDINE

KNIEP & WERNER**TALLINNAS, LAI 9. — — — — — Telegr. aadress: KNIWER.**

TELEFONID:

KONTOR — (2)11-05.

TOLLIMAJA — (2)20-43.

LADU I (Kopli tän. 5) — (2)24-65.

LADU II (Rannavärava puist. 17) — (2)25-20.

**SPEDITSIOON ★ TOLLITALITUS
INKASSO ★ KAUPADE HOID.**Suured laduruumid ja platsid (7000 ruutsülda) haruteega, Riigi laia-
roopalise raudteega ühenduses.**KOHVIR
H. FEISCHNER****TALLINN,
HARJU 45, TEL. 19-50****Uued raamatud:**

- ★
- O. STERNBECK: Jalaväe relvade
tuleomadused . . . . . Kr. 2.35
- BUSSOOLID. Materjaalosa,
hooldamine ja kontrol-
limine . . . . . „ —.35
- Э. А. ВЕРЦИНСКИЙ: Годъ
революции . . . . . „ 1.50
- A. PARV: Maastiku orga-
niseerimine . . . . . „ 4.—
- Side-eeskiri I osa . . . . . „ —.65
- Garnisoni määrustik IV osa „ —.40
- Õppemärklehed — 10 senti.**

★
Müügil„Sõduri“ talituses Toompeal,
Kooli tän. 7.

N. S. V. L. NAFTASÜNDIKAAT

OSAKOND EESTIS: TALLINN, Estonia pst. 13
TELEFON 13-83

Petroleum
Bensiin
Määrdeõlid
Nafta
Masuid

Sündikaadi naftasaa-
dused müügil kõigis
Tarvitajateühisustes
ja mujal.

BENSIINI JAAMAD: Tallinnas, Tartus,
Pärnus, Rakveres, Paides ja Võrus.

DISKONTO PANK

A.-S.

Tallinn, Pikk 11.
Telef. 34-18, 22-46, 19-79.

Toimetab
kõiki pangaoperat-
sioone.

AKTSIA-SELTS

LIGNUMI TEHASED

TALLINNAS, TELLISKIVI 61
TELEFON 12-39, 19-57.

Soovitavad oma moodsast nisuveskist

nisupüüli
(pehmet ja sõredat) ja
mannat.

Samuti tuntud headuses meie veskite

rukkipüüli,
rukkijahu,
tangu ja
kruupe.

Viru Bank

RAKVERES, Pika ja Tallinna tänava nurgal, oma majas.
Telefonid: Juhatuse nr. 22. Üldine nr. 109.

Suurem ja vanem Eesti erapank Rakveres.
Asutatud 1911. a.

**Võtab raha hoiuse, annab laenu ja toimetab
kõiki muid pangaoperatsioone sise- ja väfismaal.**

**Maksab holusummade pealt
ajakohast protsenti.**

Panga juures asub
E. Omavalitsuste Kinnitus-Seltsi „OMA“ agentuur.

ESIMENE EESTI CHROOMNAHA-VABRIK

A. MARGUS

RAKVERES, VAESTEMAJA TÄN. 13. TELEFON 88.

LADU: TALLINN, VENE-TURG 3. TELEFON 309-48.

GRAND PRIX

viis esimest
auhinda.

Valmistab, võtab parkimiseks ja on ladus
igat seltsi

pealis- ja alusnahku, kui ka
kasuka ja muid karusnahku.

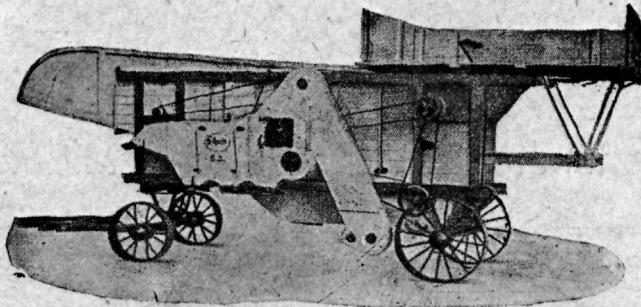
**Rootsi „Vesteras“ ja „Gloria“
ning Ameerika „Stover“ vabrikute
peaesindaja Eestis**

ANTON VILLBERG

Peakontor: Tallinnas, Estonia puistee 13, tel. 18-51.

Osakonnad:

Rakveres, Paldes, Jõhvis, Pärnus, Viljandis ja Jõgeval.

Soovitab põllumeestele oma ladudest:

Reaskülvimasinad: „Vesteras“ ja „Gloria“

Kultivaatorid: „Vesteras“.

Rohuniitjad: väljaspool igasugu võistlust on Rootsi „Vesteras“ vabriku rohuniitja „Aktiv“ ja „Gloria“ vabriku „Gloria“, millede vändavõll on varustatud Rootsi S. K. F. vabriku kuullaagriga. Need rohuniitjad on ainsamad sarnase laagriga varustatud rohuniitjad. Materjali ja töö headuse poolest seisavad need masinad esimesel kohal ja on heade tagajärgedega riiklise katsekoja proovitöödest Tartus 1928. a. osa võtnud.

Loorehad: „Vesteras“ vabriku „Freja“ ja „Gloria“ vabriku „Gloria“ on kõige paremad.

Viljalõikajad: „Vesteras“.

Rehepeksumasinad: „Gloria“ rehepeksumasinad on proovitud riiklises katsekojas 1925. a. väga heade tagajärgedega. Iga-aastaste uuenduste tagajärjel on need masinad tõusnud esimesele kohale ja peksavad põhust viimased terad välja. „Gloria“ ja uus „Vesteras“ masinad on varustatud Rootsi S. K. F. kuullaagritega, isegi puistaja võllid.

Mootorid: tähtsama uuendustega on „Stover“ ja „Fuller-Johnson“ Ameerika vabrikute ja „Buckau“ diiselmootorid.

Jalgrattad: Rootsi „Viklunds“.

Omblusmasinad: Rootsi „Husqvarna“

Seale selle igasugu hooaja põllutööriistu ja masinaid.

Tagavaraosad alati saadaval.